

Szerkesztőség:

Rimaszombat, Pokorági-utca
40-ik szám — Ide intézendő a
lap szellemi részét érdeklő
minden közlemény és levelezés

Bélyegtelen levelet nem fogadunk el.

Kéziratot nem adunk vissza.

Az előfizetés díja:

Egész évre . . . 8 korona.
Fél évre . . . 4 korona.
Negyedévre . . . 2 korona.

GÖMÖR-KISHONT

VÁRMEGYEI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK HETENKINT EGYSZER: CSÜTÖRTÖKÖN.

Kiadó-hivatal:

Rimaszombat, Pokorági-utca
1. szám a. a könyvnyomdában.
— Ide intézendők a kiadó hiva-
talt illető előfizetés, hirdet-
mény, nyilttér és egyéb felszó-
lalások.

A hirdetés díja:

Egy háromhasábos petitior tér-
fogata . . . 12 fillér.
Bélyegdíj minden beiktatás
után . . . 60 fillér.

Nyilttér:

Egy sor . . . 40 fillér.

Előfizetést elfogad a „Gömör-Kishont“ kiadóhivatala, nemkülönben minden hazai postahivatal, az előfizetés legezelszerűben posta-utalvány útján eszközölhető. — **Hirdetést csak a kiadóhivatal vesz fel.**

1898. márczius 15.

Lezajlottak az ünnepélyek abban a keretben, a melyet előre jeleztünk, de fényesen felülmulván minden várakozást.

A város ünnepies külső pompáját csak az multa felül, hogy a polgárság törvényes intézkedés nélkül munkaszünetet rendezett, a legkisebb boltocskák is zárva, és a harangok hívó kongására a nép százával tödült a templomok felé, hogy elzengje a hálaadó imát a magyarok istenének trónzsámolya előtt, hogy az 50 év előtti dicső alkotmányos küzdelemnek ily fényes jubileumot engedett.

A templomok ünnepe méltóságos koronája volt ama fényes ünnepszorozatnak, a melyet e napon a vármegye törvényhatóságának díszközgyűlése, a kaszinó és polgári olvasóköri közös, lélekemelő szép emlékünnepe, a gymnasiumi ifjúság lelkes hagyományos ünnepe, a kaszinó, polgári olvasóköri és katolikus olvasóegylet bankettjei alkottak meg.

A szép ünnepélyekről tudósítónk a következőkben emlékezik meg:

Márczius 14-ikén.

Már a délutáni órákban egymásután tűnédeztek elő a házakon a nemzetiszínű lobogók, s alkonyatkor alig láttunk köz- vagy magánépületet, melynek tetején nem lengett volna a trikolór.

Este néhány kereskedő kivilágította kirakatát, s ezek közül ki kell emelnünk Lévai Izó könyv- és papirkereskedésének szép transparentjét, mely a járó-kelők figyelmét messziről is magára vonta. Az egész kirakat egy óriási nemzetiszínű magyar korona fényesen megvilágított képét mutatta. 1848—1898. szabadság, egyenlőség, testvériség felhíttal.

Diszeloadás.

A színházban Mouori Sándor jól szervezett színtársulata az ünnepélyek sorozatát hétfőn este szépen sikerült diszeloáddal kezdte meg, melyen az egész személyzet disznagygyarban énekelte a „Szózat“-ot és a „Hymnus“-t, *Marqta* Gyula nagyhatással szavaltta el a „Talpra magyar“-t s később *Abrányi Emil* alkalmi költeményét. Előadták „Bánk bán“ 2-ik felvonását, s ebben *Timár Béla* (Bánk) és *Agotai* (Biborach) jó játékán ki-

T Á R C Z A.

Az 1848—49-iki gömöri tábori zenészek.

(A „Gömör-Kishont“ eredeti tárazója.)

Dicső szabadságharcunknak 50-ik évfordulója alkalmából nem lesz érdektelen megemlékezni a nagy napok tábori zenekarvezetőiről, a hős honvédek és nemzetőrök lelkesítőiről, kik seregük bújában, örömeiben, dicsőségében éppen úgy részt vettek, mint a karddal harszó, vérevel adózó hazafi. Reményt öntöttek ők a csüggedő keblekre, hazaszeretetet a megfélekedzőkbe.

A gömöri nemzeti öröknek lelkesítői a vármegye két nagyhirű primása volt, kik önkéntesen csatlakoztak a gömöri felkelőkhöz és pedig: *Radics Rudolf* néhai *Draskóczy Sámuel* harkácsi földbirtokos állandó konvencziós zenésze a Schwechát alá siető nemzetőrökkel tartott. Midőn a nemzetőrök Váczra érkeztek, itt maga *Kossuth Lajos* fogadta a zenével bevonuló gömörieket s a most is élő néhai *Radics Rudolf* 82 éves felesége a fővárosban, a nagy napokra visszaemlékezve, ragyogó szemekkel beszélt el, hogy a harkácsi tábori zenészeket a kormányzó avval tüntette ki, hogy sajátkezűleg osztotta széjjel a kávészínű honvédegyenruhákat közöttük. S így vonultak fel *Radicsok* egyenruhában 18 emberrel, kik, mondanunk sem kell, hogy a zenekar részben vadászskürtökkel valamint tárogatóval, részben clarinettel voltak felszerelve. A schwechati csata kimenetelét a történetből ismerik olvasóink s *Radicsok* csupán annyit tudunk, hogy sok viszontagságon mentek keresztül a nemzetőrökkel s még a világsi napok előtt a zenekar tagjai jóformán egyenként szállinkóztak vissza Harkácsra, hol *Draskóczy József* jószágos folytán esinos tőházaikat kaptak a jelszavai ut mentén s innét járogattak el leginkább *Rozsnó* és *vidékére muzsikálni*; többek közt *Radics Rudolf*

vül megemlékező a vendégként fellépett *Szeles József*, ki *Petur bán* szerepében a közönség tetszését kiérdemelte. Az est fényét rendkívül emelte a remekül összeállított három allegorikus képlet: *Petőfi 1848 Kossuth 1895*, továbbá *Kossuth* imája a kápolna mellett elesett honvédekért, végül „Éljen a király!“ Mind a három előkép pompás látványt nyújtott, s a szépszámú közönség nem győzött eléggé gyönyörködni a sikerült tableauxban.

Márczius 15-ikén.

Kora reggel szokatlan élénkség jelezte a nagy napot, melyre városunk apraja-nagyja emelkedett, lelkes hangulatban készült.

Kereskedőink hazafias lelkesedésüknek és kegyeletüknek imponáns kifejezést adtak azzal, hogy a délelőtti órákban esaknem mindannyian bezárták üzleteiket s egész nap zárva tartották. Hazafias, derék iparosaink szintén munkaszünetet tartottak a nagy napon.

Az ünnepélyek kora reggel kezdődtek az iskolákban.

A községi elemi iskolában.

A helybeli községi elemi fiu- és leányiskolák növendékei már reggel 3/4 8 órákor egybegyűlekeztek a leányiskola helyiségében, hogy márczius 15-ének felszázados évfordulóját, a nagy nap emlékéhez méltó lelkesedéssel megünnepeljék. A tágas tanterem ez alkalommal zöld galyakkal, nemzeti színű zászlókkal és *Kossuth Lajos* arcképével volt feldíszítve. Nem sokára megjelentek a városi tanács képviselői, az iskolaszék tagjai, a kir. tanfelügyelők és az érdekeltek szülők egész tömege, kik az emelvényre szemben elhelyezett székeken foglaltak helyet, míg tőlük balra a felszolgálók és díszbe öltözött feánynövendékek, jobbra pedig a fiúk állottak, hosszú sorulat képezve az emelvényig. Az ünnepély kezével 8 óra után vette kezdetét a „Hymnus“ elnevelésével, mely után *Glauf Ilonka* negyedik osztályú növendék-leányka lépett az emelvényre s szép csengő hangon szavaltta el *Pósa Lajos*nak „Márczius tizenötödike“ című alkalmi költeményét. Utána *Jurasko Jenő* negyedik osztályú fiúnövendék következett *Petőfi Sándor* „Nemzeti dal“ című versével, majd *Törkölly József* igazgató lépett az emelvényre s a teremben egybegyűlt díszes közönség feszült figyelemmel s nagy érdeklődéssel hallgatta ünnepi felolvasását, melyben lángoló lelkesedéssel s a tanulók felolvasási képességéhez mért, de azért költői szépségekben eléggé gazdag nyelvezettel dicsőítette az 1848 ik év márczius 15-ét, mint a magyar nem: ujjaébredésének hajnalát. Nagy hatást keltő felolvasást a lelkesült közönség és tanuló ifjúság hangos éljennel jutalmazta. Ezután *Váry János* osztálytanító vezetése mellett a fiu és leány-növendékek ószhangzatos éneklése következett s a jól sikerült énekszámot a közönség — tetszése jeléül — szintén megéjlenzte. *Steck Dezső* és *Eszényi Gyula* negyedik osztályú tanulók hasonlóképen fokozták az ünnepély sikerét, a mennyiben alkalmi szavallatukkal frappsan ha-

tást keltettek. Befejezésül a tanulók vegyes kara elénekelte a „Szózat“-ot, mely után a tanintézetek derék igazgatója köszönetet mondott a résztvevő közönségnek, kik az iskolai ünnepség felénekléséhez megjelenésükkel nagyban hozzájárultak.

Az alsófoku iparos tanoncziskolában hétfőn este 6 órákor ünnepelték márczius idusát, mely alkalommal a felolvasást szintén *Törkölly József* igazgató tartotta.

A polgári leányiskolában

ponban 8 órákor zenitette meg az intézeti vegyeskar szép ószhangzattal *Kölcsey* „Hymnus“-át, melylyel az ünnepély megkezdődött — Elsőnek *Szabó Terike* lépett fel és szép hangsúlyozással és kellő melegséggel szavaltta el *Luby Sándor* „Szabadságunk ünnepe“ című költeményét. Ezt *Kathona Géza* tanár felolvasása követte, ki szépen összeállított felolvasásban ismertette a márcziusi napok eseményeit, lelkesítően s a haza szeretetre buzdítván a növendékeket. Ezen általános éljenzéssel végződött felolvasás után *Medveczky Kata* lépett a dobogóra, ki is *S. Szabó József* „Ima“ című költeményét szavaltta. Nehéz feladatának derekasan felelt meg, mert helyes hanghordozása, az áhitat kellő kifejezésével a hallgató közönséget is imára buzdította és mi is vele imádkoztunk. Jutalmul többszörös éljenzést kapott. Végül az intézeti énekkar a „Szózat“-ot vegyes hangon igen szépen énekelte, mit a közönség nagy tetszéssel fogadott.

A templomokban.

Reggel 9 órákor a róm. kath. templom zsufolásig megtelt s itt ünnepi nagy misét celebrált *Dollák Resző* segédlelkész, melynek végeztével gyönyörű imát mondott a hazára és az uralkodóházra *Úthy Antal* kántor az istentisztelet során hazafias énekeket adott elő.

Az ev. ref. templomban minden helyet elfoglalt a nagyszámú közönség. Itt az énekkar *Szentmártony D.* segédlelkész vezetése mellett szép alkalmi éneket adott elő, s *Czinke István* ref. lelkész költői részletekben gazdag, magas szárnyalású imát mondott, melynek végén áldást könyörgött a magyar hazára s a koronás királyra. A gyönyörű szép ima után a kar hazafias éneke fejezte be az istentiszteletet.

Az ág. evang. templomban *Glauf Pál* főesperes mondott emelkedett szellemű szép imát, melylyel valóssággal lebilincselte a templomot megtöltő hallgatóság figyelmét. Azután emelkedett szellemű beszédben méltatta a nagy napot.

Az izraelita imaházat nemzeti színű jelvényekkel szépen feldíszítették s a nagy közönséget a választmány élén: *Dr. Cziner Miksa* hitközségi elnök és *Schweitzer Dávid* fogadta. Itt *Pollák* kántor áhitatos éneke után *Singer S. Leo* rabbi tartott magasan szárnyaló hazafias beszédet, s szép imát mondott a királyi családnak.

volt az, ki a harminczas évek elején az egykori híres országbírónak gróf *Andrássy Györgynek* muzsikálta a bosszuréti kastélyban a két napi lakadalmát. *Radics Rudolf* 1862-ben halt meg Miskolczon s a 48 éves jeles zenész emlékét egy igen díszes sírkövel örökíték meg néhány bőkezű pártfogója. A vármegye második nagyhirű felejthetetlen primása *Dombi Marci* volt, kinek eredeti neve tulajdonképen *Radics Márton* volt. A népszerű primás bár 29-ik esztendeje nyugszik a rimaszombati temetőben, de mindamellett megérdemli, hogy kapcsolathoz életrajzát is hozzuk az alkalommal.

Dombi Marci vonatkozó művem a „Czigány zenészek albuma“ megjelenése után igen sok becses adatot kaptam *Hevessy Benedek* főjei földbirtokos úrtól, kit *Dombi Marci* különösen figyelemben részesített játékalkalmával, már azért is, mert *Hevessy* a régi szokásnak hódolva, *Radics Rudi* harkácsi primás *Vilmos* nevű fiának keresztatyja volt. *Dombi Marci* Gömörvármegye későbbi állandó convencziós zenésze született 1801-ben Harmaczon. Atyja a nagyhirű sajó-gömöri *Czinka Panna* közeli rokona volt, ki már tizenöt éves korában rendkívüli zenei tehetséget árult el s oly fokozatosan haladt, hogy 1830-ban huszonkilenc éves korában Gömör-Kishont vármegye követőivel részt vett *V. Ferdinand* koronázásánál *Pozsonyban*. Majd kitört a forradalom és *Dombi Marci* 16 tagból álló pompás zenekarával a gömöri nemzetiség mozgó csapatjaihoz állott be és mint ilyen részt vett a *Kassa* melletti csatában, hol *Dombiék* majdnem foglyul estek *Schlick* tábornoknak. Majd midőn hírül jött 1849-ben az oroszok betörése, a nemzetőrök egyrésze visszatért Rimaszombatba. *Dombi Marci* is hozzájuk csatlakozott zenekarával. Kevés pihenés után azonban *Losoneczra* rendeltettek augusztus 6-án és *Dombi* két nappal később, azaz 8-án szemtanuja volt *Losonecz* felgyújtásának. *Dombi Marci*, ki igen vagyonos czigány zenész volt, nehéz tölgyfa ládában hordozta a megtakarított aranyakat, s az oroszok közeledésének hírére egész ban-

dájával a guszonai erdőbe szökött. *Marci* primás életénél is jobban szerette aranyait és menekülés közben folyton csak ezt kiabálta: „Jaj fiaim, az aranyaim“ és az aranyait sikerült is megmentenie az oroszok elől. A szabadságharc után az 50 es években rendszeren *Tátra-Füreden* és *Szliácscon* muzsikált *Marci*. 1857-ben midőn a királyi körutazást tett Gömörmegyében, hazarendelték Rimaszombatba *Dombit*, hogy a „fekete-sas“-ban rendezett udvari ebédnél játszzék. A rendezők elfelejtették előre megállapított programot kérni *Dombitól*, s így történt meg, hogy *Dombi* a „Losonecz romlás“ című klasszikus darabot kezdte játszani. Az ott lévő urak rémülten esitították, de a királynak annyira tetszett a rendkívüli hatású darab, hogy végig hagyta játszani. Érdekes, hogy másnap éppen *Dombi Marci* mulatói egy másik meglepetést szereztek a királynak, a mennyiben az egész éjszaka muzsikáltató és mulató egyik fiatal *Szentmiklóssy* fogadásból a király elé ment és kalapját levéve, hangosan jó reggelt kívánt neki. A király maga is mosolygott ezen a merészségen, de a kíséző „Bezirks Chef“ oly sápadt lett, mint a fal. Gömörmegyei tisztelői a páratlanul szép öreg czigány arcképét olajban megfestették és a rimaszombati kaszinóban helyezték el, hol az most is látható és ezenkívül számos gömöri uri lakban is található.

Dombi Marcinak azonban méltó társa volt a teljesen elfeledett egykori segédprimása *Borzó Miska*, ki szinte nagy zenei tehetséggel volt megáldva, s hogy jeles zenészerző volt, bizonyítja az, hogy a szabadságharc kitérése alkalmával több nagyhatású verbunkos-nótát szerzett, s ennek egyik eredeti kottáját most is igen nagy becsben őrzi *Salamon János* kolozsvári 1848-iki tábori zenész, ki *Bem* tábornok serege részére toborozta az unjenczokat. *Borzó Miska*, ki jelen volt, *Dombi Marci* és *Bánkó Antal* losoneczy primással *Losonecz* város felgyújtásánál 1849. évi augusztus 8-án a többi czigány zenészekkel együtt ő is menekült a szomszédos guszonai erdőbe,

A megyeházán.

Vármegyeházánk falai rég láttak oly nagy számú intelligens közönséget, mint akkor, midőn megyénk és városunk társadalmának ünnepelő tagjait zárták ölükbe. Kilenz órákor már megtelt a tágas terem, melynek falairól a gömörmezei közeletnek elhunyt alakjai, mintha a mai nemzedék lelkesedése életet lehelt volna beléjük, örömben égő arccal üdvözöltek a nyomdokaikba lépő unokákat Szemükből a homlokuk köré font s eszméiket képviselő zászlódíszek körül maga a történelem mosolygott alá, mert a készülő ünnepélyben folytatását látta annak az elmúlt dicső kornak, mely egykor ama nagy alakokat a tetek mezejére szította. S valóban az unokák méltók voltak őseikhez! A rendkívüli megyei közgyűlést díszmagyarba öltözött főispánunk *Halmos* László nyitotta meg, jelezve az ünnepély célját, fontosságát, őszinte lelkesedést keltve azon kijelentésével, hogy a 48-as alkötások jubileumának megünneplésében maga a felső király is együtt érez nemzetével. Felvilárló éjlen kísérté az illetékes helyről elhangzó kijelentést s egy érzelmenek lángiban dobogtak a szívek, midőn az egybegyűlt közönség vármegyénk főispánjának vezetése alatt együttesen megjelent a templomokban, hogy minden felekezet ritusa szerint áldást kérjen a népek urától a hazára, a királyok Istenétől a legalkötmányosabb uralkodónak ősz fejére.

Miután az istenítiszteletet véget értek az ezrekre menő közönség legnagyobb része ismét megjelent az ünnepély színhelyén, hol a főispán a folytatolagos ülést megnyitván ünnepélyes esendben kezdte hallgatni *Bornemiszta* László alispán szépen kidolgozott ünnepi beszédét, melyet később lépten nyomon élénk tetszészaj szakított meg.

Különösen nagy hatást keltett a beszédnek második része, melyben a történelmi fejlődés fonálán kifejtett eszméknek a mi korunkban való érvényesüléséről mondott bírálatot. A beszéd befejeztével frenetikus lelkesedést keltett ki a közönség kebeléből, melynek hatása alatt *Szentiványi Árpád* országgyűlési képviselő kiemelésével annak, hogy a lefolyt vármegyei ünnepség a vármegye közönségének pártkülönbség nélküli megállapodása alapján tüzetelt ki a mai napra; hogy a közgyűlés halás elismeréssel fogadja elnöklő főispánunk ő méltósága azon jóindulatát, mely szerint a vármegye közönségének óhajához képest a díszközgyűlést mai napra kitűzni szives volt, továbbá hogy az alispán remek beszédeért, mely a történelmi adatok hű csoportosítása után a helyzetnek valódi tükrét tünteti elénk, s irányt mutat a jövőben követendő helyes útra, a gyűlésező közönség legőszintébb köszönetét kiérdemelte; indítványozza, hogy mindezen körülmények jegyzőkönyvi méltatásával az alispán beszéde egész terjedelmében örökíttessék meg a közgyűlés jegyzőkönyvében s adassék közre a vármegyei lapokban is, hogy gyönyörködhessenek benne azok is, kiknek nem volt módjukban a szép szónoklatot meghallgatni. Egyszersmind mondja ki a közgyűlés, hogy az esetben ha az 1848-ban történt nagy események nemzeti megünneplésére a törvényhozás más napot tűzne ki, annak megtartását a vármegye közönsége kedves kötelemének ösmeri el. *Szentiványi* indítványát a közgyűlés egész terjedelmében magáévá tette. Az alispán gyönyörű beszéde következőleg hangzik:

*Méltóságos főispán ur!
Tekintetes vármegyei-bizottsági közgyűlés!
Tisztelt ünnepelő közönség!*

A hazafiai öröm és lelkesedés, a kegyeletes megemlékezés és a hala igaz érzetétől áthatva gyűltünk egybe itt e mai napon, hogy a megifjodott Magyarországot újjaszületésének 50-ik évfordulóját, méltóan megünnepljük. Hogy emlékeztünkbe visszaidézve, e dicsőséges nagy napok eseményeit, feltárva ezredéves történetünk e legnagyobb lapjait — a népek szabadságát biztosító eszmék hatalmatól s az önfeláldozó hazaszeretet melegtől, mely azokból, oly varázserővel és annyi bensőséggel felénk sugárzik, buzdítást és követendő utmutatást szerezzünk a jövőre.

Nagy és dicsőséges hazafiai törekvések legnemesebb tényeinek az áldozatkész önzetlen munkásság sikeres eredményének megörökítését fogjuk találni akkorban.

Február hó végső napjaiban a párisi forradalom kitörésének, *Lajos* Fülöp bukásának és a republica kiáltásának híre lazaz izgatottságba hozta a kedélyeket, felvillanyozta a jogok tudatára ébredt népeket egész Európában. Bécsben a forradalom márczius 13-án telje-

hőna alatt egy nagyon is kopott hegedűvel Ekkor fogamzott meg az az eszméje, hogy *Losonez* pusztulását megzenésíti, s ez a műve hasonlít *Biharinak* nagyhírű „Hatvágas kesergő verbunkos” című nótájához.

Borzónak ezen szinte páratlanul klaszszikus nótájában előfordul az a mozzanat, midőn először félreverik az összes tornyokban a harangokat, azután az asszonyok és gyermekek jayveszékélése hallható, továbbá benne van a eskerkeszek és az orosz dsidások rendesen egy futamban végződő tábori kürt jele, különösen midőn rohamra futtak, majd a sívító golyók zugása a G. huron produkálva, míg az orosz tüzésérg ágyu dörgésének hangjait, a nagybögöt ütve produkálta. — E nagyszerű nótát, melynek eljátszása sokkal nehezebb egy operánál, csak a rimaszombati és környékbeli zenekarok tudták játszani, melylyel kivált a bandában lévő vadász-kürtökkel nagy hatást értek el mindenütt.

Borzó ezen remekművét kottára nem tette át, de egy példányt hangszerezelt annak idején *Balázs* Kálmán fővárosi zenekarvezető, kinek könyvtárában található, és kívánatos volna, hogy a fővárosi zenekarok a „Goldstein Számi” helyett „*Losonez romlása*” című darabot tanulják be. Borzónak még igen számos kiadatlan műve a gömörmezei Fáy-család nyústyai kastélyában található, hová gyakran volt hivatalos, mint szólójátékos. Borzó legörömezebb Rimaszombalban tartózkodott, míg nem halála 1864-ben bekövetkezett. A jeles zeneköltőnek rettenetes haláltusa, egy még most is élő, szemtanu előadása szerint megható volt. Ágya körül álltak *Dombi* Marezi zenekarának tagjai s utolsó óráiban is hegedűt kért a nagy cigány és a másodsegédprimásnak. *Dankó* Józsefnek játszotta el utoljára új szerzeményét az Isteni esárdást, melyet később *Kalózdí* Jancsi adott ki kottára. Borzó még néhány darabját játszotta el, ezután kiesett a vonó a kezéből, meghalt. Sirja jeltelen a rimaszombati temetőben.

Markó Miklós.

sen diadalmaszkodott és *Kossuth* a rendek házában márcz. 14-én meghatottan terjesztette elő, a bécsi forradalom győzedelmét, *Metternich* herczeg miniszter bukását s ennek következtében, gróf *Apponyi* magyar kancellár lemondását.

A pesti márczius 15-iki események, midőn a nemzeti közérzet, a nép akarat, oly elemi erővel és hazafias lelkesedéssel megnyilatkozott, még a köznyugalom és rend megóvása mellett, s a törvényhozáshoz intézendő petíció útján kívánta, hogy legyen béke, szabadság, egyetértés, egyenlőség és testvériség — s a nemzetnek 12 pontba foglalt kívánságának teljesítését követelte.

Mind ezen események hathatósan elősegítették azon reform törekvéseknek megvalósulását, melyek az 1825-ik évi országgyűlésen megkezdvetén, a nemzet legjobbjait, 20 éven keresztül megkövetelték, annyi kitartással és buzgalommal teljesített fáradságos munkálkodását.

Az alsó tábla országos ülésében márcz. 4. *Kossuth* indítványát és feliratai javaslatát — a parlamenti felelős miniszteri kormányzat felállítására érdekében — egyértelműleg, minden ellenvetés nélkül elfogadtattott és sok nehézség s megelőző hosszas tárgyalások után, — főleg a Bécsben diadalmaszkodott forradalom hatása alatt — márczius hó 14-én délután tartott főrendi ülésben, a főherczeg nádor ajánlatára *egyhangu határozattal* fogadtattott el.

A küldöttség, mely e feliratot, a nádor vezetése alatt volt hivatva a királynak átnyújtani, márczius 15-én hajózott fel Bécsbe s a bécsiek által zajos örömmel s a magyar nemzet iránti hódolattal fogadtattván, márcz. 16-án boesattattott a király elébe.

A nádor a felirást átadva, megható beszédben kérte a királyt, a nemzet kívánságainak teljesítésére.

Ferdinánd király magyar nyelven, röviden válaszolt. „A magyar nemzet büszségi biztosítását megköszönve, ígérte, hogy kívánságát mielőbb lehetőleg teljesíteni óhajta.”

A válasz által még semmi sem lévén megnyerve és biztosítva az ország részére, az udvarnál befolyással bíró tagjai a küldöttségnek, azon fáradoztak, hogy az udvari főurakat a kívánságok igazossága felől meggyőzzék s engedékenységre hangolják.

A reményesség és aggodalom váltakozó érzelmei között várta a küldöttség, a közbenjárás és végelhatározás eredményét. Másnap bójtmás hó 17-én *Ferdinánd* király aláírásával érkezett a legfelsőbb kézirat a nádorhoz, melyben világosan kijelenti, „hogy a hű karok és rendeknek, egy a heni törvények értelmében független felelős miniszterium alkotása iránti kívánatát elfogadani hajlandó”, — s a nádort, úgy is mint az ország rendjeinek egyhangu akaratával elválasztott és általa megerősített királyi helytartót, ki a törvények értelmében teljes hatalommal van felruházva, az országot, a hozzá kapcsolt részekkel együtt, a korona egységének és a birodalommal kapcsolatnak épségben tartása mellett, az országból távolléte alatt, a törvény és alkotmány ösvényén kormányozni, felhatalmazza: általa előtte már megnevezett férfiakból, teljeseen alkalmatos egyének kijelölésére.”

A nádor a királyi leirat által nyert megbízásnál fogva, gróf *Battyány* Lajost, az országos ellenzék vezérét, még az napon miniszterelnökké kinevezte s a miniszterium alakításával megbizta.

A küldöttség Pozsonyba visszaérkezvén, lelkes örömmel, tüntetőleg fogadtattott, s a királyi leirattal, a nemzetnek legfőbb kívánsága teljesedésbe menvén, most már az országgyűlésre várt azon nehéz hazafias munka, hogy az új kormányrendszer czélszerű törvények megalkotása által, életre hívja, a szabadságot biztosítsa s a közrendet és békét megóvja. Ezen nagy feladatok teljesítéséhez, a rendi országgyűlés törvénybe iktatván, hogy a megyéknek, Horvátországnak, szabad királyi városok, szabad kerületek és egyházi rendek követeli egyenlő szavazatot személyenként fognak gyakorolni — *üléseit folytonosoknak nyilváníttotta* s a szabadságunk, rendünk, önálló alkotmányosságunk és a néperdekeknek biztosítására szükséges törvények megalkotásához legmegfeszítettebb munkássággal — megörizve a nemzetnek komoly méltóságát és önérzetét — hozzálátott.

A alkotmányozó törvényjavaslatok elkészülvén s minden fennforgó nehézség eltávolítva lévén, mind a törvényjavaslatok, mind a miniszterium személyzete április 7-én megerősítették. S április 10-én a király, a király-néval, *Ferenc* Károly s ennek fia *Ferenc* József presumitív trónörökösök kíséretében Pozsonyba érkezett.

Nagyjelentőséggel bírt, azon körülmény, hogy a törvények szentesítése végett, a király személyesen megjelent s a nemzet teljes joggal, annak jelölő tekinthette, hogy az uralkodóház, az ország kormányzati átalakítását őszintén elfogadja és tiszteletben fogja tartani. Ennél fogva az öröm és lelkesedés legőszintébb kifejezésével fogadta a királyt és kíséretét.

Más napon április 11-én öröm és lelkesedés mámore fogta el a hazafiak keblét. — a hazafiai lelkesedés zajos kitörésével üdvözölte az országgyűlés a királyt, midőn a nádor főherczeg és a kormány tagjai által kísérve 10 órákor a gyűlés teremében megjelent.

Ez után a király által szentesített törvények átadása következett, mely eljárásnál az udvari kancellár fontos hivatását az új miniszterium elnöke teljesítette.

A király a szentesített törvényeket, következő beszéddel adta át:

„Hív magyar nemzetemnek szivemből óhajtom boldogságát, mert abban találok fel magamét is. A mit tehát ennek elérésére tölem kívánt, nem csak teljesítem, hanem királyi szavammal erősítve, ezennel által is adom neked kedves öcsém és általad az egész nemzetnek, úgy mint kinek hűségében leli szivem legtöbb vigasztalását és boldogságát.”

A kitörő lelkesedés és öröm nyilvánulását *István* főherczeg nádor erőteljes férfias hangja esendesítette le, ki a következő lelkes beszédet intézte a királyhoz:

„Nagyobb örömmel nem tölthette volna el Felséged hív magyarjait, mint hogy ezen örökre emlékeztetes országgyűlés berekesztésére körünkben személyesen megjelenni méltóztatott.”

„Egy boldogított, háládatos nép környezi itt Felséged királyi székét s a nemzet szíve, soha forróbb szeretettel, több hűséggel nem dobogott fejedelme iránt, mint dobog most Felségedért, ki a jelen törvények szentesítése által, hazánk újjalítója lett. Szegény a nyelv, hogy ezért Felségednek illő köszönetet mondhatson, hálánkat tetteink fogják bizonyítani. Mert valamint új, élet-

erős alapra fektetett ezen törvények által a magyar alkotmány, úgy biztosabb alapot nyert általuk azon szent frigy is, mely e hazát Felségedhez s királyi házához édes kapcsolattal köti.

Legyen Isten áldása Felségeden, koszoruzza hír és szerencse felséged fejt — ezt óhajtuk szivünk mélyéből s magunkat s édes hazánkat felséged királyi kegyelmébe hódolattal ajánljuk.”

A király kíséretével még az nap visszatért Bécsbe — az országgyűlés rendei pedig az utolsó elegendő ülésbe gyűltek össze.

Az új kormány tagjai sorában, ott találjuk az átalakulási dicsőséges munkának vezérferfiát, gróf *Batthyányi* Lajost, gróf *Szechenyi* Istvánt, *Kossuth* Lajost, *Deák* Ferenczet, báró *Eötvös* Józsefet, *Szemere* Bertalant, *Kladzál* Gábort, herczeg *Eszterházy* Pált és *Mészáros* Lázárt. A törvények gyakorlati életbe léptetésére, az ország szabadságának biztosítására — tehát azon nagytehetségű, kiváló férfiakból alakítottattott meg az első magyar független felelős miniszterium, kik a legtevékenyebb munkásai voltak, az új törvények megalkotásának is.

Az új kormány tagjai április 14-én érkeztek az öröm és lelkesedés mámoreban uszó Budapestre.

Hogy pedig a nemzeti átalakulás nagy munkája, az államrend és közélet minden rázkódattása nélkül, békés uton végbe mehetett — főleg a kiváltságos nemesi osztálynak s ezek képviselőinek, az utolsó rendi országgyűlésnek érdemét kezezi.

Nincs hasonló példa a nemzetek történetében, hogy a kiváltságos osztály tisztán hazafiságból áldozatkészséggel önként mondott volna le, századok idejétől bekécsen és háborítlanul gyakorolt előjogairól, kiváltságairól s azt a haza oltarára önként letette volna, hogy megoszssa mindazokkal, kik ezentúl a hazának vele együtt jogokban és kötelezettségekben egyenlő szabad polgárai lesznek.

A régi kiváltságos nemesség ezen hazafias ténnyel, valóban a nemzet elismerését és háláját örökre kiérdemelte.

De méltán illethetne a hálatlanság vádja, ha ezen ünnepélyes alkalommal, meg nem emlékezném, a mely hála és méltó elismerés igaz érzetével, azon kiváló nagy férfiak elévülhetlen hazafiai érdemeiről, lángoló hazaszeretetéről és önzetlen munkásságáról, kik e nagy átalakulási munkának vezérei, hűséges munkásai voltak. Gyenge szavammal bár, de hazafiai keblem erős és igaz érzelmeinek sugallatát követve teszem le e nagy napon, — keblünkben örökre ápolt emlékezetükre — halás kegyeletünk tiszta virágainak hervadhatlan koszoruját!!

A reformok nagy korszaka véget ért, a politikai átalakulás békés uton, törvényesen befejeztett. A jog-egyenlőség s a független magyar felelős miniszterium mellett, a népképviselőten alapuló parlamenti kormányrendszer a rendi alkotmányunk *törvényesen örökrebe lépett*.

Magyarország és Erdély egyesítettét, a közös teherviselés kimondatott, az ösiség eltöröltetett, az urbér és azt pótló szerződések alapján eddig gyakorlatban volt szolgáltatok, dézsma és a pénzbeli fizetések megszüntetettek, a sajtó szabadsága visszaállítottatott, a nemzeti szín és az ország czimere ősi jogaiba visszahelyeztetett, a nemzeti őrség felállítottatott.

Szabad lett az egyén, szabad lett a föld és szabadá lett a gondolat!

A jobbágyból, parasztból, jogokban és köteleességekben testvériesen, egyenlően megosztva a kiváltságos osztályok tagjaival, szabad polgára lett a szabad hazának!

A magyar haza visszanyerte történelmi igazságát, nemzeti és állami önállóságát. A nemzet — jogai törvény által biztosítva lévén — visszanyerte sorsának önálló intézését.

De beszédem szűk keretéhez köve lévén, nem követhetem történelmünk dicsőséges napjainak további folyamát és megállapodva alkotmányunk újjalításának befejeztett nagy munkájánál, ötvenéves évfordulójának határjelzőjétől visszapillantást kívánok tenni, a múltba visszafőly, hogy a nagy idők szabad eszméi mily befolyást gyakoroltak a nemzet politikai és társadalmi közéletének nyilvánulásaira, hogy összehasonlítását téve jelen viszonyaink között, azokból következtetést és tanulságot vonjak le a jövőre nézve.

Ha mélyebben betekintünk a nagy idők nagy küzdelmeinek sokszor elkeseredett éles vitáiba s vizsgáljuk a vezérő férfiak szereplését, mint a magyar faj közös nemzeti sajátosságát, őseiktől öröklött közös tulajdonát feltaláljuk, minden tényekben és nyilatkozataikban az elvűséget, a puritáni becsületességet, a hazaszeretet ideális tiszta érzetének melegt és őszinteséget, a haza iránti köteleesség teljesítésének azt a nemes önzertes felfogását, mely a hazának imadásig hű szeretetűl vezéreltetve, egyénileg is kötelezve érezte magát, a haza szent ügyét mindenek felett és mindenek előtt hűséggel és fáradságot nem ismerő buzgalommal munkálni. A hazáért, ha szükségesé előáll, áldozni életet, vagyon és mindazt, mi az egyének e földön drága és becses lehet.

A szabad eszmék világító fényében tündöklő haza közérdeke *elsőnek* tekintetett, jelszavá lett: „a haza minden előtt”!! A nemzet közvagyonához, közjövendelméhez hozzányulni, rendeltetésének közéletétől elvonni, példátlan bűn lett volna.

A hazaszeretethez és a haza iránti köteleességeknek ez az ideálisan tiszta felfogása, volt nemes rugója, a hazafias nagy eszelekményeknek, de egyszersmind hagyományos ősi jellemvonása minden igaz magyarnak, ez tartotta fenn a nemzetet annyi megpróbáltatások között éltetőleg ezer évig — ez az erkölcsi erő tette azt, hogy annyi balszerencse közt, oly sok viszály után, erőben növekedve, intézményeiben megizmosodva és fejlődve, szellemben megiffjodva a második ezredévben él nemzet e hazán!!

Nagy és dicső korszak, a férfiai jellem becsülettel munkásságának és küzdelmeinek századokra fényvel tündöklő nemes korszaka.

Ezzel szemben, * * * * * vizsgálatlunk tárgyává tesszük hazánkban a jelenlegi politikai és társadalmi közéletet, a megizmosodott állami szervezet külső nyilvánulásainak hatalmas tényezőjét, — azon elszomorító nyilvánvaló tapasztalatokra jutunk, hogy az 1848-iki államalkotó szabad eszmék ideális felfogása és művelése, a hazaszeretet érzete fényéből, tisztaságából és önzetlenségéből sokat vesztett, — a közfelfogás e tekintetben általában a nagy idők színvonalától sűlyedőleg aláhanyatlott — sűrű borongás fűdi el a hazaszeretethez egykor fénylő, melegítő és éltető napját.

A politikai és társadalmi közéletben jogosulatlan irányadó befolyásra jutott s mind nagyobb tért hódít, az egyéni önérdék ezertéle száru és irányu követeléseinek érvényesítése.

Általános a törekvés a közéletben politikailag vagy társadalmilag fontos posztót elfoglalni, nem azért, hogy a közérdeket, a haza javát — hivatottságot érezve magunkban — hűséggel szolgáljuk, hanem, hogy ki-ki egyéni saját érdekének előtérbe helyezésére és érvényesítésére felhasználhassa az adott helyzetet. Hogy ez legtöbb esetben a közérdek rovására történhetik csak — az már hazafias aggodalom tárgyát nem képezi többé.

A közügyek szolgálata, mely még az átalakulás korszakában, általános közfelfogás szerint *elsőnek*, a férfini ambíció tárgyát képező *ezelnek* tekintetű — manapság már sokszor eszközzé süllyed.

Az anyagi érdekek kiégitése, a meggazdagodás utáni rohamos törekvés vágya uralja a közéletet hazánkban is.

A *sikerek* kultuszának korát éljük. A közfelfogás tömjénez, tapsol a sikernek, élvsóvárogra fut kábitó körébe, a nélkül, hogy hazafiai érzelme felébredne és ösztönözne, hogy ha csak felületesen is, megfigyelés és bírálat tárgyává tegye az utat és módot, — vizsgálva az eszközöket és azok rugóit, melyeknek születését a siker köszönheti.

Hogy ez nem jól van így, mindnyájan érezzük, hogy a visszahatás korszakának e tekintetben be kell következnünk mindnyájunk meggazdagodása.

De ezeti szemben ki kell emelnem, hogy s legutóbbi évtized alatt a magyar nemzeti állameszme jelentőségében, önállóságában dicséretesen megerősödött. Különösen az ezredéves országos ünnepekkel alkalmával államiságunk a külfölddel szemben is fényesen kimondorodott. A magyar nemzeti közérzet, összetartozandóság megizmosodott, — erőben, tekintélyben üdvös előhaladást tett.

* * *

Az 1848-ik évi törvényes alkotások, a közsabadságnak azokban lefektetett intézvényes biztosítékai képezik állami létünknek és szervezetünknek *ma is* alapját.

A nemzet törvényhozásának rohamos munkássága, felhasználva a hosszú béke áldásos éveit — ezen alapokra fektette s ezen építette fel — a rajongásig szeretett és tisztelt jóságos apostoli királyával egyetértőleg újabb alkotmányos állami intézményeink egész fenséges épületesoportját.

A közsabadság, egyenlőség és testvériség fenséges eszméin nyugvó — az egyéni jog és kötelezettségek törvény által biztosított elismerésén alapuló alkotmányos önkormányzati állami szervezetünk fennállásának — csak is ezen alapvető nagy eszmék fenségének és tisztaságának őszinte tiszteltben tartásában és megővésében találhatjuk jövőre is állandó biztosítékát.

De ezen eszmék kultusza megköveteli, hogy a politikai és társadalmi közéletben, a közfelfogás és a nemzeti közszellem, azoknak az állami életet termékenyítő magasztosságától áthatva legyen, megköveteli, hogy a nagy idők közfelfogása, az ideális önzetlen hazaszeretet és a férfias puritán becsületes jellem tisztelte és hatalma a közéletben méltó helyét és befolyását ismét elfoglalja.

A közérdek megvalósítása vezesse ismét a hazafias törekvéseket, a haza önzetlen szolgálata legyen a közös cél, mely a politikai közéletet uralja s melynek mindenki egyéni érdekeit alárendelni köteles legyen.

A nemzeti újjászülésnek ötvenedik évfordulóját tehát, akként ünnepeljük meg legméltóbban, ha nyíltan és őszintén kinyilatkoztatjuk s jegyzőkönyvünkben utódainknak, ezen ünnepély alkalmából követendő utmutatásul örököül hagyjuk, hogy a szent koronához, koronázott apostoli királyunkhoz mély hódolattal, őszinte tisztelettel, őseinktől öröklött tántoríthatatlan hűséggel ragaszkodunk; hogy hazafiai lelkesedéssel fentartani kívánjuk egész teljességében alkotmányos szabadságukat, állami önállóságunkat, törvény által biztosított jogainkat és intézményeinket.

Kívánjuk, hogy a politikai és a társadalmi közéletben, a nagy idők eszméinek tisztasága, a hazaszeretnek ideális önzetlensége, a haza iránti kötelezettségek teljesítésénél az erkölcsi önérték és a becsületes munkásság méltó helyét elfoglalja; — óhajtjuk, hogy a közéletben ez érzelmeiktől áthatott hazafiai tevékenység méltó becsülésben és köztiszteltben részesejljön.

A hazaszeretnek éltető tiszta napját, elborító *felhőt* pedig őrizzék el mielőbb a felébredő egészséges nemzeti közszellemnek termékenyítő életerős fuvalma — a szabadság, a hazaszeretet fénylő napja tisztán ragyogjon évszázadokra kiterjedőleg, állandóan boldog, megelégedett népére, szeretett hazánkunknak!!!

Az előadott hazafias eszmék melegétől és éltető erejétől áthatva szívem igaz érzetéből fakadó, de minden magyar ember szívét uraló fohással végzem beszédemet, hogy a legelső magyar embert, jóságos apostoli királyunk ő felségét, kihez a nemzetnek apraja-nagyja igaz bensőségteljes szeretettel és tisztelettel, őseinktől öröklött tántoríthatatlan hűséggel és hódolattal ragaszkodik — áldja meg az ég minden áldásával!!

Áldja meg szeretett hazánkat békével, lakosságát a hazaszeretet boldogító érzetével és állandó jóllétel!!

Eljen a király! Eljen a haza!

A közgyűlés berekesztése után egy kis lélekemelő epizód folyt le. A gömörmezei hölgyek honleányai érzelmeiknek az által adtak kifejezést, hogy a megyei 48-as öreg honvédek számára gyönyörű selyem zászlót himeztek, melynek ünnepélyes átadása az alkalommal történt a megyei közgyűlés színhelyén. A hölgyek szónoka Lukács Géza megyei főjegyző, a *Samarjay* Jánosné vezetése alatt körülte csoportosuló hölgyek érzelmeit a következő beszédben tolmácsolta midőn a szép symbolumot átnyújtá Abonyi Pál volt 48-as honvédeknek.

Mélyen tisztelt honvédegytől elnök ur s tisztelt bajtársai! Felsőszázada annak, hogy nemzetünk történelmileg kimagasló alakja, a nagy Kossuth dörgő szavakkal adta tudomásunkra, hogy a Haza veszedelemben van! E szót elhangzása után a nemzet színe s virága vetélkedve tömörült a honvéd zászló alá megmentendő a vesztélyben lévő édes anyát, vagy érte véré s életét feláldozandó! Elsők között látjuk ott vármegyénk lelkes ifjait kiknek legnagyobb része — önök tisztelt uraim, a jók legjobbjai között — a veres sapkások dicső seregében tanítják a népeket s nemzeteket a honfiumi szerelem-

re. E félszázados évfordulót megyénk lelkes honleányai felhasználva kívánták egy gyöngéd és honleányi kötelem teljesítésére, megajándékozván önöket fillérekből összegyűlt összegben beszerzett zászlóval, melynek három színe közül a piros az önök lángoló honszerelmét, a fehér szeplőtlen tiszta becsületességüket, a zöld azon reményüket van hivatva képviselni, hogy hazánk, melyért önök küzdöttek az idők végeig fennállani fog! Isten éltesse a dicső honvédeket s fogadják kegyesen a honleányi érzellem megnyilvánítását.

A megindulás könyve ragyogott a szemekben, midőn a régi édes emlékek sulya alatt Abonyi megköszönte a honleányi áldozatkészséget. A kedves jelenet kitörülhetetlen nyomokat hagyott a közönség lelkében. Nagy eszmék lelkes hívei lobbantották még egyszer lángra az egykor esodákat művelő, de ma már nyugalomra vágyó hősök szívét, kiknek ötven év alatt nagyon megfogytakozott soraiban ott láttuk még: Abonyi János, Kalla Mihály, Fábry János, Sándor Béla, Szomolnok Antal, Lukács Miklós, Jeczko Pál, Lenkey István, Kishonthy Gyula, Szabó György, Foktövi, Lovass stb.

A kaszinó és polgári olvasókör közös gyűlése.

A honvédek zászlójának ünnepélyes átadása után a közönség a székház nagy termében újra elfoglalta helyét, s a zöld asztalnál az elnöki székeket elfoglalták *Kubinyi Aladár* a kaszinó és *Rábely Miklós* a polgári olvasókör elnöke. A polgári olvasókör dalárdája *Bodor László* karnagy vezetése mellett rázendített a „Hymnusz”-ra, melynek elhangzása után *Kubinyi Aladár* a kaszinó elnöke a következő szép megnyitó beszédet mondta:

Mélyen tisztelt ünnepelő közönség!

Az ünnepély hivatalos színezte véget ért, a társadalom megnyilatkozik önkényét, szíve szerint; nagy jelentőségű nap, a midőn a hivatalos és társadalmi ünnepelés összefolyhat!

A társadalom, az állam élő teste, ha ép és egészséges, — az állami szervezet jól functionál, — ha beteges, nincs az az állami szervezet, mely jól functionáljon.

A társadalomnak hivatása van, a társadalomnak jogai és kötelezései vannak.

Az 1825. évtől öntudatosan nevelt és erősített társadalom korszakalkotó impozáns megnyilatkozása volt, a mely 1848. márczius 15-én az első lökést a „szabadság, testvériség és egyenlőség” eszméinek megvalósítására, az emberi és hazafiai jogok és kötelemények közkincesé tételére megadta.

A társadalom organismusa, vér és idegrendszere akkor alakult át egységessé, úgy, hogy egy szíve, szívének egy dobbanása lehessen.

E nap emlékére a társadalomnak ünnepelni kell fényesen és méltóságosan egy szívvel, szívének egy dobbanásával!

A márcziusi eszmék cultusa legyen tiszta, szentelen, mint akkor, midőn ez eszmék életre keltek. Ne vezessenek festett egzekbe, ne legyen áru sem, melylyel önző közérdek üz kereskedést.

Ez eszmék hazája tegye társadalmunkat erőssé, egységessé és magyarrá!

Találjuk meg mindannyian a mai ünnepélyen, ami mindnyájunkat egyesít! Találjuk meg különösen hazánk és nagy királyunk lángoló szeretetében!

Ez érzelmeikkel kíván ünnepelni a két testvéregylet együtt az egész társadalommal a mai napon, e félszázados évfordulót képező hagyományos társadalmi ünnepem!

Mi nem találunk és nem keresünk ellentétet márczius 15-ik napja és április 11-ik napja között; ez a hajnal hasadása, az a ragyogó nap, a ki a hajnal hasadását üdvözli, az dicsőíti a ragyogó napot is!

Ez érzelmeiktől áthatva tiszteletteljes és szívélyes üdvözlőtem nyilvánításával a diszközgyűlést megnyitom.

A zajos éljenzéssel kísért beszéd után *Farkas Ábrahám*, az ünnepi szónok emelkedett fel s messze hallható, érczes hangon következő nagyszabású s megújuló tetszésnyilatkozatokkal fogadott lelkes beszédet mondotta:

Tisztelt ünnepi közönség!

Felsőszázada, hogy e napot a nemzet ünnepli; ünnepelte még az elnyomatás sötét éveiben is, ha nem nyilvánosan, de a honfi szívek titkos sohajában.

Ünnepelte, mert oly szeplőtelen tiszta és magasztos tanokat jelképez, a melyeket még a változott idők keletkező párai sem bírtak elhomályosítani.

Oly alapvető igazságok, a melyek a nemzet minden fiának oly köztulajdonát képezik, melyek önző magánérdekek ezéllaira soha fel nem használhatók.

Forduló pont nemzetünk életében; de forduló ponthoz értünk 50 év után — ma is. — Azért talán helyesen eszeleznünk, ha úgy ünnepelünk, hogy midőn visszatekintünk a multra — világot derítsünk a jövőre.

De ha ezt akarjuk, nem takarhatjuk el azon sötét foltokat, melyek hazánk egén megjelentek és a valódi képet csak úgy rajzolhatjuk meg, ha *levetkezzük ma a pártment*, hogy egyedül csak hazafiak lehessünk!

Az intelligentiának oly magas fokán álló gyülekezet előtt, mint az itt megjelentek, a míg egyrészlől nagy gondot ad, — és talán merész vállalat úgy emlékezni meg a multról, — hogy abból a jövőre helyes következtetéseket vonhassunk le, más részlől megkönnyül ezen feladat az által, hogy ezen tisztelt társaság öszvessége nem csak által van hatva a tiszta hazafiság szellemétől, hanem egyszersmind, egy a mult eseményeit, mint a jövő teendőit elbírálni hivatott.

Midőn ezekről kívánok szólni, meg kell jegyeznem, hogy miután gondosan kerülöm kell a kényes kérdéseknek éles, annyival inkább tapintatlan érintését, — a kötöttebb előadás formáját kívánom alkalmazni.

Azon meggyőződés vezérel, miszerint a midőn félszázados fordulóját ünnepeljük 1848-nak, nemcsak időszerezni, hanem egyszersmind köteletség bírálat tárgyává tenni azt, micsoda kötelezettségeket rótt reánk, hogyan feleltünk meg annak, s ha mulasztásokat, hibákat követünk el, — hogyan orvosoljuk azokat?

Ment vagyok azon elfozultságtól, hogy azt képzelm, miszerint egy szűkebb körű előadás keretében, ezen nagy kérdések teljes egészükben fejtegethetők, annál kevésbé megoldhatók volna, azért csak is a főbb irányok jelezésére kívánok szorítkozni.

Békóitól oldatott fel a hazai föld, törvénnyel biztosít-

atott a szó és toll szabadsága és a midőn a nemzet egészét egyformán részesítette mindazon jogokba, melyek ekkor, annak csak kisebbrésze által élvezettek, a honfentartás gondjait és kötelezettségeit megosztotta a haza minden fiával.

Megosztotta pedig azért, hogy a jogegyenlőség alapján az alkotmány oltalma alatt, akadálytalanul hordhassuk össze mindannyian azon anyagokat, a melyek nemzeti nagyságunk felépítéséhez szükségesek.

Nemcsak jogokat adott tehát, sőt inkább kötelezettségeket rótt kiesinyre-nagyra, egyaránt.

Ezen jogok élvezhetésére, ezen kötelezettségek teljesítésére, — a szabad választáson nyugvó — parlamenti államformát jelölte meg; és *köteleességünké tette*, hogy ezen alapot szeplőtlen tisztaságában tartuk fel, mert egyedül csak akkor biztosíthatjuk a józan és becsületes értelemben vett demokratikus fejlődés folytonosságát.

Igen is, 1848. a demokratia és humanizmus alapján való építést jelölte ki számunkra, de soha nem értette — nem is érthette — ez alatt, a demagogia, az álhumanizmus tévelygéseit, mert ezek oly idegen növények, melyeknek — mint ezredéves történelmünk bizonyítja — soha sem volt hazai földünkben természetes talaja, — nagy nemzeteknek is csak átkaik ezek, nekünk pedig megölő gyilkosaink; *óvakodjunk*, zárjuk el előlük kapunkat, ne hogy ezen idegen mérgeanyag, nemzeti összetartozandóságunk erőit semmisítse meg!

A népképviseleti alapon nyugvó államgépezet csak úgy működhet biztosan és helyes irányban, ha az annak alapját képező szabad választási jog *meghamisítatlanul gyakoroltatik*, — oly alapigazság ez, a mely kérdés tárgya soha, semmi körülmények között nem lehet.

Igy értette ezt bizonyly 48-iki törvényhozásunk, a midőn ennek biztosítására választói jogot adott egy a stabilis vagyonnak, s az evvel párhuzamos értékű képviselő munkának és iparnak, mint a mindezeket irányítani, vezetni hivatott intelligentiának.

Böles előrelátással gondoskodott tehát arról, hogy tényező faktorokul, a nemzet azon elemeit állítsa az alkotmány védelmére, a melyeknek érdekeik, a haza érdekeitől soha sem választathatók el, egyszersmind a szellemi erők összességének vezető működését is biztosította.

Ezen faktorok egyöntetű munkájára fektetvén a sulyt, megteremtette, azon természetes és kimeríthetlen kincset rejtő talajt, a melyet ha egyesült erővel, teljes odaadással okos irányban művelünk, nemcsak magunk s hazánk iránti kötelezettségeinket becsületesen teljesítettük, hanem nemzeti egységünk szilárdá tételével, hazánk jövőjét biztosítottuk.

A parlamentaris kormányforma, az említett tényezőknek fegyverül adta meg kezébe a szabad sajtót, a szabad gyülekezési jogot; áldás vagy átok, oly két élű fegyver, a mely erős, hivatott hazafias kezekben oltalmaz, — ellenkezőkben képes anyjára törni, megsemmisíteni az alkotmányos szabadságot, magát. — Nem oly hozzáférhetlen bálvány tehát, melyet bírálni szentségtörés számba menne, hanem csak egy olyan eszköz, a melyet a jó vagy rossz működése szerint nemcsak hogy szabad, hanem köteletség megítélni.

Hiszen az emberi jogok legmagasztosabbja a „szabadság” maga, gyakran hajthat fattyu hajtásokat, s bizony botorság, ha az álhazafiság hamis jelszavaira hallgatva, azok lenyése helyett addig hagyjuk nőni, míg a termőfát semmisítik meg.

A higgadt józan észnek le kell leplezni a bálványokat, különösen akkor, ha az a szabadság ál-mezébe öltözködik; mert a zsarnokság formája ugyan különböző, de lényege, ezélla mindenha egy marad.

Az emberiség története azt bizonyítja, hogy a legnemesebb feyverekkel is követettek el nagy visszaélések; bizonyítja, hogy a legmagasztosabb eszmék hová fajultak el; hiszen, hogy több példát ne idézzünk, látott-e a világ nagyobb, rettenetesebb bűnöket, melyeket épen a szeretet vallásának szent nevében „ad majorem dei gloriam” követtek már el; vagy — a testvériség, egyenlőség, szabadság” nevében mit művelt a rémuralom?

Ha a mai napon, — midőn félszázados fordulópontján állunk azon, nemzetünk életében nemcsak korszakot jelző, de egyszersmind alapot teremtő nagy alkotásoknak — kötelezőszerű tárgyilagos elfogulatlansággal számot adni akarunk arról, hogyan feleltünk meg a reánk bízott feladatoknak, mit csináltunk az örökséggel? — lehetetlen, hogy lelkiismeretünk az önvád szavát meg ne hallja!

Három évtized szállt el azóta, hogy a tetszhalottként alvó nemzet állami funkcióit megkezdehette. Elenyésző kis szám az emberiség történetében, de igen nagy egy nép életében akkor — midőn a magvetés, az építés korszakát jelzi! mert ilyenkor minden mulasztás, minden helytelen eszelekedet hatványozott mérvű károk, — sok esetben — pótolhatlan veszteségek szülője.

Alkotmányos életünk első funkciója volt, 48-iki törvényeink alapjára a 67-es építmény felrakása, hogy vajjon (az absolut legjobb, legtökéletesebből — miután ez nem létezik — nem szólhatván) egyáltalában — emberi értelemben véve, — az elérhető legjóbb volt-e, arról ma meddő vitát provokálni bizonylyan nem volna helyén; hanem egy bizonyos és eltagadhatlan, hogy azt a nemzet többsége — az alkotmányos formák és törvények teljes betartásával, azok alkalmazásával — szentesítette.

Egy törvényt lehet ki nem elégitőnek és rossznak is tartani, mint minden emberi mű, tehát ez is javítandó, vagy a midőn minden eszközzel rendelkezünk, megváltoztatható; ez nemcsak jog, hanem köteletség, sőt épen a parlamentarizmus követelménye; de viszont csak igen ritka és kivételes esetben lehet indokolt, tehát veszélyes épen a parlamentarizmusra, ha annak kebelében a pártok úgy alakulnak, hogy összes erejüket a merev védelem és támadásban feeselek el; mert a hol ez történi kíván zárva a harmónikus, gyors és fokozatos építés lehetősége.

Ilyen — egymást paralizáló pártokra szakadván — a nemzet törvényhozó testülete, az áldásthozó munkára alkalmas időt, nemcsak, hogy a pártharcok meddősége töltötte ki, hanem elvéve oly veszélyes irányok terére is tévedt, a melyek határozott visszaesést jelentenek.

Ily körülmények összehatása alatt be kellett következnünk parlamenti életünkben azon stagnatióknak, — a melyből, mint álló posványból, csakis veszélyes miázmák keletkehetnek; be kellett következnünk azon szomorú állapotnak, midőn *megrendült a parlamentarizmusban hitünk*.

Hogy többet ne említsünk — a sok közül — a

parlamentaris rendszer lejárására teljesen elég „a szabad választási jog meghamisítása”, és ennek természetes gyermeke „a politikai stréberiség ténylegisége”. Egy pénzen vásárolt testületben mindig sok hely fog jutni a strébereknek; már pedig a mit pénzért veszünk, annak hasznát is akarjuk venni.

köznevelés kezdő magát ezen dolognál az, miszerint a És legszomorúbb belerágni, — azon élősi féreg, a mely váltig azt kiáltja, hogy ez másképp nem is lehet! Pedig talán az alkotmány legelső biztosítéka mégis csak az, ha a törvényhozó testület a nemzet legkiválóbb és tiszteltebb önzetlen hazafiáiból alkottatik össze. — Ellen esetben — ne ámsuk magunkat, — a parlamentarizmus rosszabb és különösen drágább az abszolutizmusnál.

Három évtized tapasztalatai után, ma talán konstátálhatjuk, hogy pártalakulásaink — erősebb kifejezést nem használva — nem voltak szerencsések, mert azon nagy elvek megoldását, azon nagy vívmányok kiépítését, melyeket 1848. örökségül reánk hagyott, — előrevinni képteleneknek bizonyultak.

A nemzet idegen ajku polgárai — legnagyobb részükben — ma is idegen, ellenséges, bomlasztó elemek képviselnek; a par excellencie földművelő államban, az államalkotó és fenntartó eleme tisztulás és katasztrófa szélén áll; a kisiparosostály kivészőféiben; nagyipar és kereskedelem az idegen nemzetközi tőkének monopoliumában; a szabad választási jog árucikk; az öntudatos hazafias társadalmi erők megbénítva, apathiába merülve, vagy a lejárt jelszavak tömkelegéből kibontakozni képtelenek; a közérkölesök nagyfokú súlyosodását eléggé jelezi az óriási mérvben növekedett korrupció; és mindezeket beteteli a magyar fajjegyét, ellenállási képességet felbomlással fenyegető, gyorsan terjedő, anarchikus mozgalom.

Alkotmányos életünk berendezésénél döntő szerep jutott még, a dualizmus alapjára fektetett szerződés viszonyának, a mely — ösmerjük el — nem kevesebbet, mint a béke áldását 30 éven át biztosította számunkra. Mennyit, de mennyit lehetett volna ültetni, a mely most már nagy fáva nőtt volna; mennyit vetni — melyen most és később arathatnánk! de elvitáztatlan, hogy nem biztosította, meg nem oldotta a helyes arányt, sem a teherviselést, sem a hasznok élvezésének nagy problémáinál; nem bizonyult különösen ezen rendelkezéseiben olyan alkotásnak, a mely az állandóság biztosítékát épen abban leli, hogy az érdekeket kiegyenlítően, ezáltal két állam egymással szövetségének biztos alapokat teremti.

Ellenkezőleg, ma azon tény előtt állunk, hogy midkét fél teljes elégedetlenségét, a kapesok meglazulását, — talán szétszakadását — konstátálhatjuk.

De hát nincs örökkésemmi a nap alatt, minden emberi műnél az idő reá fog mutatni a hiányokra, és orvoslást követel; most sem történik más, és talán nem is volna ez reánk valami nagy szerencsétlenség; ellenkezőleg nemzeti aspirációink megvalósítása előtt állhatnánk ma, ha a 30 éves békét igazán szellemi és különösen anyagi erőink teljes fejlesztésére használtuk volna fel!?

Ne ámsuk magunkat, nem használtuk fel, és épen ezért, midőn aggódva kell tekintenünk a jövőre, kétszeres gondot ad a helyes kibontakozás szálainak megkeresése.

Oly fordulóponthoz érkezünk, a melyet — dacára annak, hogy épen nem mi idéztük elő, — nemcsak komolyan mérlegelnünk szükséges, hanem, miután ki nem térhetünk előle, a konzekventiákat úgy és akként kell levonnunk, a mint azokat valódi érdekeink követelik.

Ezek megítélésénél az elkoptatott, sok részben lejárt pártjelszavak, többé irányadására semmi esetben sem jogosultak; ellenkezőleg multhatatlanul szükséges — különösen itt — azok felredobása, hogy a valódi helyzetet minden tévtanoktól menten, teljes tisztaságban láthassuk.

Színes üvegeken nézve, minden tárgy különböző szint mutat, de a valódit csak a legtisztább mutatja; erre most több szükségünk van, mint bármikor; ne tévesszük össze a valót a képzeléssel, és ösmerjük el, midőn a dolgok valódi értékét akarjuk megbírálni, hogy a jelszavak nem mindenkor kifejezői a helyes mértéknek; sőt gyakran annak eltakarására vezetnek; a lehangzatosabbak olykor nem egyebek, mint üres fraízisok, és sokkal okosabb dolog volna helyettük a plajbászt, a kétszerkettőt — mértéknek használni; most erre van szükség, mert csak ezzel kézben számolhatunk le a kényszerhelyzettel.

A kritika ugyan mindig sokkal könnyebb, mint az alkotás, de csak akkor jogosult és hasznos, ha nem marad a pusztá tagadásnál, hanem ha a jobbat úgy képes megjelölni, hogy annak megvalósításához az eszközöket is kimutatja.

Óhajtani sokat lehet, de komoly férfiakhoz nem illő dolog itt megállni; ellenkezőleg, az adott körülmények és viszonyok szabatos latolása után a pozitív eselekvés, az alkotás terére kell lépni; ha nem is az abszolút jó, de mindig a jobb elérésére törekedni.

Magyarország függetlenségét, nagyságát, boldogságát nem óhajtani, hanem az összes nemzeti erők harmonikus munkájával megvalósítani, biztosítani kell.

Tehát keresnünk és feltalálnunk kell minden áron azon arkanumot, a mely ezen nagy dolgokat életre kelti; csak komoly akarat kell, megtalálhatjuk, mert igen is közelben, kézügyben van az; nem más, hol mint a műveltebb, okosabb, tehát a vezetésre hivatott hazafias társadalom „öntudatra ébredésében”; meg fogja ez találni mind az utat, mind az eszközöket, hogy a változott viszonyok által teremtett új és kritikus helyzetben, nemzetünk fennmaradását oly intézmények alkotásával biztosítsa, a melyek, míg egy részről bárhonnán jövő veszélyek ellen kiztos védelmet nyújtanak, egyszersmind megvetik alapját nemzeti nagyságunk fejlődésének.

Ezen társadalom egyedül erős, egyedül hivatott arra, hogy kiirtva a tévtanokat, világosságot teremtsen és lehetetlenné tegye, hogy a nemzet törvényhozásába egyéni érdekeket hajhászó, hivatlan elemek tolatkozzanak be; tőle függ, hogy ott csak a nemzet legjobbjai foglalhassanak helyet!

A ki ma a nemzet szívverését figyelemmel hallgatja, lehetetlen, hogy észre ne vegye, miszerint kóros anyagok hatása alatt rendellenesen működik; lehetetlen észre nem venni a fokozódó lázban a bomlás esirait, továbbá azon el nem tölköható érzést, hogy az eddigi életrendtől undort kaptunk, s attól menekülni, szabadulni óhajtunk.

Egy nagy válság el nem tagadható jeleit látjuk, s érezzük; de látunk kell azt is, hogy a leghatalmasabb erők, „a társadalom erői” készülnek „egymás ellen harezra”!

Ébredjünk öntudatra, vigyazzunk és sorakozzon a

józan, hazafias társadalom míg módjában áll, míg idő van; ne hagyja magát megelőzni, hanem összesített erővel, öntudatos ezüli eszközökkel tegye lehetetlenné a félrevezethető társadalom rombolásait szervezkedését.

Vegye kezébe a nemzet vezetését, mert kizárólagos mandátuma van reá, mert oly kötelessége, mely elől kitérni nem szabad, — elmulasztani büni!

Gondolja meg, hogy nincs olyan párt, zászló, nincs olyan hangzatos jelszó, a mely ezen nagy és nemes kötelességet gyengíteni, vagy épen elhomályosítani jogosult volna.

Midőn a könnyen lobbanó gyuanyag össze van hordva, csak egy szikra kell felgyújtására; ne ámsuk magunkat, az ma együtt van és várja a szikrát, hogy társadalmunkat, nemzeti egységünket, hazánk alapköveit dinamittal robbantsa fel.

De készül talán az igaz hazafiak elméjében, szívében már készen is van? az a másik anyag, a mely a bomlás processusát neutralizálni, feltartóztatni, a széthúzó ellentétes elemeket hazamentő irányban, tömöríteni, vezetni van hivatva.

Aggodalmat okoz azonban, az a körülmény, hogy míg az első szikrát botor kéz is képes eldobni, a másik életre keltésére önbizalmunk megesappanásával annyira eltompult fogékonyságunk, hogy nehezen, vagy épen meg se halljuk a eselekvésre hívó szöveget.

Szerencsétlenség, hogy nem csak a jobb önbizalma fogyott meg, hanem midőn a köznapiság sarával látunk bemoeskolni különbség nélkül mindenkit, kit sorsa a közpályára vezetett; midőn lerombolni engedünk minden tekintélyt? Ugyan kitől és honnan várjuk, különösen pedig kitől mondva halljuk meg a eselekvésre hívó szót!?

A hol sportot űznek a tisztesség lerombolásából, ott a társadalom legjobb erőit emészti fel.

Szabad, sőt kell a hibákra, a mulasztásokra reá mutatni, kötelesség a bünt orozozni, de azon lábra kapott tendentia, hogy a szabad vélemény nyilvánítás hazug jelszavai alatt mindenkit a szemébe kell lerántani, sem nem humánus, sem nem demokratikus, hanem oly veszélyes irány, a melynek jellemzésére nem rendelkezünk elég erős kifejezéssel.

T uraim! A végzet úgy akarta, hogy nemzetünk újjászülésének épen felszádos fordulóján, hazánk egét minden oldalról sötét, vészés, villámok rejtő felhők borítják és megsemmisítéssel fenyegetnek; — — inog körülöttünk minden és megfoghatott önbizalommal, aggódva tekintünk a jövőre.

Azonban, ahol a veszély legnagyobb, olykor idején érkezik a segítség. Bár ha megjelenne közöttünk azon igazi próféta, kinek hívó szavát meghallanánk — megértenénk!

De ezt várni nincs időnk, mert elérkezett az idő, hogy a becsületes magyar hazafiak haladék nélkül munkára sorakozzanak.

Elérkezett az idő, hogy a társadalom jobb elemei, vallás, rang és pártkülömbőség nélkül haladéktalanul fogjanak „a regeneráció munkájához”!

Irányítva akaratumkat, fokozza erőinket azon magasztos tudat, hogy ha minden inog is körülöttünk, — — a korona tekintélye és szentségében, mindenha oly érinthetlen talizánt bírnak, hogy nemzetünk regenerálását, annak fénye, annak ereje velünk együtt biztos révbe vezéreljék!

A hazafiak öntudára ébredésében, a hivatott társadalmi erők tömörítésében találjuk fel azon zászlót, mely az ígért földre élvezet.

E zászlót fennen lobogtatva ünnepljük igazán 1848-at!

A mindvégig szép lefolyású diszközgyűlést Rábel Miklós, a Polgári Olvasókör elnöke a következő szép beszéddel zárta be:

Mélyen tisztelt diszközgyűlés!

Nekem jutott a megtisztelő feladat, hogy a mai lélekemelő ünnepés alkalmából tartott közgyűlésünket berekeszem; a mit nem tehetek úgy, hogy a tisztelt közönségnek megjelenéséért, a közreműködőknek szives fáradságukért, s különösen a törvényhatóságunk e díszterem átengedéseért: őszinte köszönetet ne mondjak. — Ezenkívül még egy óhajtam van, — az: hogy az 50 év előtti márczius 15-ik napján életre kelt: Szabadság, Egyenlőség és Testvériség magasztos gondolatait szívünkben elménkben utolsó lehelletünkig melegen ápolva, juttassuk tettekben — s ha kell, áldozatokkal is — kifejezésre: nemzetünk és mindannyiunk jólétéért! — És most a közgyűlést berekesztem ezer imával: „Isten áld meg e hazát! Áld meg és sokáig éltesd a királyt!”

Végül a dalárda énekelte el a Hymnuszt, melynek elhangzása után az ünneplő közönség szétszórtott, hogy nem sokára megint találkozzék a fehér asztalán.

A közebéd.

A „Három Rózsa” nagytermében délután 2 órakor gyűlt egybe az ünneplő közönség javarésze; a kaszinó és polgári olvasókör egyesületen rendezte ez időpontban a bankettet, hogy azon, együtt ünnepelje a művelt közönség magyaros lakomával és áldomással a multak legszebb időszakát.

Mintegy 220 teríték volt, úgy hogy a közönség csak szorongva fért el; a lakomán megjelentek Hámos László főispán, Bornemisza László alispán, Szentiványi Árpád, Putnoky Mór, Kubinyi Andor orsz. képviselők is.

A peesenénél néma esendben állt fel Kubinyi Aladár a kaszinó elnöke, hogy klasszikus szép szavakban ünnepelje a királyt és királynét.

Tisztelt uraim! Soha oly élénken nem éreztük igazságát a költő ihlett szavának: a legelső magyar ember a király!

A mi egykor csak szép álomnak tűnt fel, a mi sokáig szívünknek legtitkosabb érzeménye, vágya volt: ténynyé vált! — A király és nemzet együtt ünnepli az 1848. évi alapvető nagy alkotások emlékét! — Kezdetben sötét felhők kerekednek, — de a dörgés és villámok között: órangyaink, jóságos királynénk szívéből fényes szivárvány támadt; a szivárvány jósjele a szebb időknek, ami akkor csak jósjele volt, — ma valóság! — A multból, a mi fájt, feledve van: király és nemzet érzéseikben összeforrva, együtt munkálnak a haza javán.

Azt a nemesszívű királyt, ki népét így tudja szeretni, a ki vérző sebére a gyógyírt népei boldogságában

keresi. — Azt az alkotmányos királyt, a ki kezét népének úterén tartja s minden királyi tette a törvény tiszteletét jelenti. — Azt a böles királyt, ki uralkodói nehéz gondjai között vész és viharban mindig megtalálja a helyes utat. — Azt a királyt, aki mint ember és mint király egyenlően nagy, — imádkozva kérjük a kegyelem istenét — tartsa meg nemzetünknek addig, a míg földi ember élhet. Eljen a király! Eljen a királyné!

Falrengető éljennel felelt a közönség a lelkes szavakra.

Marton János ragadta meg csakhamar a szót, hogy emelkedett hangulatban ünnepelje a hazát.

Tisztelt uraim!

Bizonyára figyelemmel méltóztattak kísérni azon élénk eszmecsérét, a mely országszerte megindult a föfött, hogy a korszakot alkotó 1848. évi események 50 éves évfordulója megünneplésének napja márczius 15-ike vagy pedig április 11-ike legyen-e? Márczius 15-ike a hamisítatlan magyar közvélemény és hazafiai lelkesedés megnyilatkozásának, utóbbi pedig a hatalmas törvényalkotások királyi szentesítésének napja.

Elismerem, mert a jogérzék azt sugja, hogy miután alkotmányos államban minden törvényalkotás a királyi szentesítéssel nyer befejezést, azon nézet bír, törvény és jog szempontjából tartalmasabb indokkal, a mely április 11-ike mellett nyilatkozik; azonban minthogy az egész magyar nemzet — többé meg nem másítható — közvéleménye és már-már nem tárgyalható okok miatt márczius 15-ét jelölte meg az 1848. évi események évforduló ünnepül, a magyar nemzet vérebe áttmet és 50 éves multu gyakorlattal megpecsételt e tény, a nemzetkegyelet érzetével teljesen és annyira összeforrt, hogy a történelmi tradíciók megsértése nélkül márczius 15-ét mellőzni nem lehet!

Épen azért örömmel üdvözlöm Gömör-Kishontmegye törvényhatóságát, hogy őseitől örökölt e kegyeletes érzelmeket megörizve egyhangu lelkesedéssel márczius 15-ét jelölte meg ünneplő úgy a nemzeti nagy átalakulás 50 éves évfordulójára, mint az utódoknak a jövőre nézve is!

Egy rövid pohárköszöntő keretében nem illeszhető hazánk ezredéves története nevezetesebb momentumainak méltatása, de nincsen is arra szükség, elvégeztük azt a közelmultban lezajlott ezredéves ünnepéi alkalmával. Ha azonban visszatekintünk hazánk történetére a honfoglalástól kezdve a keresztység felvétele, a török tatár pusztítások és belső viszályaikon keresztül a mai napig, 1848. azon pont, a melyen a történelem kereké megáll, azon pont, a mely mint egy jótékony vihar, elsőpri az elavult intézményeket, hogy a civilizáció irányát mutassa a jövőnek. Az 1848. évi alkotások képezik azon hatalmas alapot, a melyen a civilizált Magyarország jövője nyugszik a nélkül, hogy multja ez alap alá temetve lenne. Mert uraim! az ezer veszélyen és megpróbáltatáson keresztül ment magyar nemzet történelmi multjára büszke, annak emlékeit — a mint azt az ezredéves ünnepen igazolta — kegyelettel őrzí.

De a mint az életben általában, úgy a nemzetek történetében is minden rohamos fejlődésnek megvan a maga természetszerű visszahatása. Az a hatalmas áram, a mely 1848-ban végig hömpölygött a művelt nyugaton, meghozta hazánkban is a szabadság, testvériség és egyenlőség magasztos és ideális eszméit, de meghozta egyúttal a rohamos fejlődést és az azzal járó anyagi érdekek felszínre jutását is; — és az a másik áram, a mely a rohamos civilizáció átkaként az egész világot fenyegeti, nem marad hatás nélkül hazánkban sem és épen az 1848 évi alkotások 50 éves évfordulójának ünnepein kopogtat és kér bebecsítést nálunk is.

Lehetetlen uraim, hogy e pontnál két acuttá vált napi kérdésről egész röviden meg ne emlékezzem. Az egyik a sajtószabadság, a másik a szocializmus kérdése.

Nem képelek jóra való magyar embert, a ki a sajtószabadságnak barátja ne lenne. Igen! de olyan sajtószabadságnak, a melyet 1848. ideális alapon alkotott, olyan sajtónak uraim, a mely a hamisítatlan közvéleménynek organuma a mely a közélet minden mozzanatát tárgyilagos alapon bírálja, olyannak, a milyennek egy Kossuth, Deák, Eötvös és többi nagyjaink voltak és lehetnek is munkásai — és nem olyanok uraim a mely a budapesti szocialista-klubok piszkos füstjében kel szárnyra, a személyeskedésből él és — csupa anyagi érdekből — a becsületes magyar nép megrontására törekszik.

Nem tudok elképzelni olyan magyar kormányt, a mely az 1848. évi alapon alkotott sajtószabadság korlátozására bírhat lehetne, — de melegen üdvözlök minden kormányt, a mely a sajtó ferde kinövéséit lemetzi, a becsületes magyar nép valláserkölesi és hazafiai érzelmeinek megmértelyezésére igyekvő revolver-journalisztikát letiporja, a személyeskedésből él és — csupa anyagi érdekből — a becsületes magyar nép megrontására törekszik.

A tizenkilencedik század utolsó tizedének nagy bejegése a szocializmus kérdése. Felesleges definiálnom értelmét és felsorolnom fajait, hiszen — sajnos — az utolsó hónapok története már előttünk folyik. Konstátálhatjuk azonban, hogy a művelt világot fenyegető e társadalmi veszedelem melegágyát a természetszerűséggel arányban nem álló rohamos fejlődésben, az anyagiak utáni vágyakodás és a könnyű megélhetés keresésében birja! Hitvallása: megvetése mindennek a mi ember előtt szent, tehát vallás, haza, család és társadalmi jogrend! Célja pedig: a földosztás, rablás és gyilkolás!

Uraim! Hazánk története igazolja, hogy a legvalóságosabb pillanatokban, sőt a dülő testvéri harezokban is, egyetlen érzelem volt a mely szép hazánkat a végromlásból megmentette, ez a hazaszeretet szent érzelmé. Erre apellálók ma, a midőn arról télek, hogy 1898. olyan megálló helye lesz történelmünknek, melynél minden magyar hazafi könybe lábadt szemekkel lesz kénytelen időzni. — Egyesüljünk uraim a mai szent napon a hazaszeretet magasztos érzelmében, tegyünk fogadást, hogy ez érzelmet soha el nem hagyjuk és testvéreinkkel is megtartatni igyekszünk, mert csak ez az egy érzelem fentartása és ápolása mentheti meg hazánkat a mai valóságos időkben is. Ez mentheti meg azt a hazát, a melyen kívül — koszorog költönnként — nincsen számunkra hely, s áldjon vagy verjen sors keze, itt élünk s halunk kell!

Poharamat ez érzelmtől áthatva emelem és kívánom: Eljen a nemzet! Eljen a haza!

A lelkesülés kiterő viharjához hasonlítható az az éljenzés, a melylyel a szónok szép beszédjét kísérték.

Baksay István tanár szokott ékesszólással, talpraesett toasztban a 48-iki honvédeket ünnepelte, s beszéde végén átnyújtott két üveg 1848. óta őrzött kítőnő, tiszta aszubort, melyet csakhamar elfogyasztottak. — Beszéde így hangzik:

Úraim!

A népek, nemzetek életében itt-ott egyszer másszor kitért forradalmak közül, egyik legszelvidebb természetű volt az a mienk, melynek ma ünnepejük ötvenedik évfordulóját.

A francia forradalomban mikor kitért, ugy esinálták az egyenlőséget, hogy azoknak, kik a töbinnél, a tömegnél nagyobbak voltak, egyszerűen lefűtötték a fejét.

Az 1848. év márczius 15-ikén felejtve lett mind megannyi keserűség és szenvedés, régi ellenségek kibékültek, együtt örültek, — kik soha nem látták, öleltek, csókolták egymást — költők szavaltak, a nép énekelt, — a katonából polgár, a polgárból pap, a paptól hazafi lett; a esendesen permetező esőben, mintha a megkönyörült ég a kiengesztelődés öröm könnyeit hullatta volna alá a sokat szenvedett magyar hazára.

Azonban szomorú végzete, a magyar nemzetnek, hogy alkotmányát, szabadságát békecsókkal biztosítani nem lehet.

Boesky, Bettlen, a Rákóczyak karddal irták alá a kivívott alkotmányt s vérrel pecsételték meg.

A király nevével szentesített 1848-diki törvényt, még ugyanazon évben fegyverrel kellett védeni a király nevében, azok ellen, kik azt a király nevében fegyverrel támadták meg, még kínosabbá lett a helyzet az által, hogy a magyar ezredek Olaszországban harcoltak, a bent a hazában levő idegen ezredekben pedig nem nagyon lehetett megbízni.

Ekkor alakította a nemzet saját vértükből, fiainkból, édes testvérükből a tíz első honvédszázalajt. Mint szerették, mint bálványozták, ezeket a mi katonáinkat?

Szabolcsan voltam ez időtájt dinnyeszüreten, ott hallottuk hogy a 9-dik honvédszázalaj lefelé útjában másnap Tokajba érkezik, s ott fog időzni egy nap; elhatároztuk, hogy az Abonyi fiukat, rokonaimat, kikérjük, s hozzánk hozzuk arra az egy napra, két szekér görög dinnyét is szállítottunk be magunkkal, a legkisebb is nagyobb volt egy 24 fontos ágyugolyónál.

Mikor Tokajba értünk, ott állt, ott várt már egy millió ember muzsikaszóval. Megérkezett aztán, az ugyszólvá gyermekhad, vitorlavászon volt minden ruhájuk egész nyakig, vászon volt tarisnyájuk is, csak szipkájuk volt veres posztó; porral voltak belepve teljesen, csak szemük ragyogott, mint a tűz, s szívük volt szinarany.

Az engedélyt a Palira, meg a Janira névze megkaptuk, megkaptuk a dinnyére névze is; a közel állókna kézből-kézbe adtuk át, a távolabb állók számára közéjük dobáltuk; a fiúk minden közéjük dobott dinnyét harsogó éljennek fogadtak. És azok a jó fiúk, mintha a dinnyehullás emlékéit őrizték volna meg lelkeikben később midőn a gyilkos esatákban, már ágyugolyók hullottak soraik közé, éljenekkel fogadták azokat is, mintha a szabócsi görög dinnyék hullottak volna közéjük.

És az ifjú hősök esodával határos tetteket vitték véghez. A spártai meghalt a hazáért köteleességéből a törvény iránti engedelmségből; a magyar honvéd meghalt, a haza iránti rajongó szeretetből.

És mi itthon örömmünet rendeztünk minden új győzelem hírére, 1848-diki borom legjavát csak ilyen ünnepélyes alkalomokra tartogattam; azonban az a legjava erősen fogyott így is, az új meg új győzelmek híre sűrűn jött egymás után; sűrűn jött, — míg nem egyszer el — kimaradt egészen.

Abban a folytonosan izgalmas időben, ugy a jó mint a rossz rapokban legnagyobb részét a kaszinóban, meg a polgári körben töltöttük, míg nem egy napon a királyi komizárium bele állt a kaszinó gyönyörű termébe, minket pedig egyszerűen kitétek onnan; hátul egy kis udvari szobába járogattunk azután néhányan össze, esténként, panaszkodni, meg esendesen zugolódni, egy este azonban kis zugszobánkat is zárva találtuk, kiesuktak bennünket. Abban az időben örült az ember, ha csak kiesuktak, nem becsuktak!! — Még csak pár percet kérek.

1866-ban Ajnácskőn fürdőztünk, egy délután Kémény Gábor báró a fürdőtulajonos, a későbbi miniszter újsággal kezében, ragyogó arccal látogatott be szobánkba, felolvasta előttünk az újságból, hogy Königrätznél az egységes ausztriai sereget tönkre tették, megsemmisítették; hozzá tettem, mert tudta soromat, hogy most már megint lehet inni abból a patakiból, mert ennek a romlásnak nagyobb haszna lesz ránk névze, mint a legfényesebb győzelemnek. És ezt a leendő miniszter mondta!

Abból a 48-dikiből két üveget a mai napra tartogattam meg, e két üveg túlélte ötvenéves tanárságom s ötvenéves házasságom ünnepét is, nagyobb tisztesség várt rájuk; írítsuk ki az egyiket ama dieső esatákban elesett hősök emlékére, írítsuk ki a másikat az ötvenévet átközött, köztünk s a hazában még élő derék honvédekért, éljenek soká! nagyon soká!!

Molnár József következő emelkedett szellemű beszéddel kötötte le a hallgatóság figyelmét.

Tisztelt Úraim!

A multak iránt levőva kegyeletünk adóját s hálásan megemlékezve az ötven év előtti idő nagy alkotásairól, azt hiszem, a mai napon milliók szívéből fakad azon őszinte ohajtás, vajha a szabadság szabad törvényes ülése első ötven esztendejének a tegnapi nappal lezárt munka eredményét, minden tekintetben jó irányban egészíténé, s javítaná ki a mai nappal megkezdett új 50 esztendő.

Az a fény, mely 50 év előtt végig ragyogta feletünk az eget, nagy volt, de nagy lett nyomában az árnyéka is.

Megszületett a jogegyenlőség, egy pillanatban megszüntek a kiváltságok, de nem születhetett meg oly gyorsan a képesség arra, hogy a munka mezején mindenki gyakorlati ügyességgel érvényesülni tudjon.

A történeti jogos kiváltságos osztály saját erejéből nem tudta azonnal pótolni a támaszt, melyet megszünt kiváltságaiban veszített, az alkotmány sáncaiba befogadott nagy néptömeg pedig annak tudatában, hogy nehéz munka nélkül is vannak érvényesíthető jogai munka kedvükből hamar elfeledett valamit, gyorsan bekövet-

kezett nagy átalakulásoknál mindig megtörténik az. — nem találja bele magát új szerepébe senki.

Ez a bizonytalanság egyik javulást igénylő állapot. A közélet terén az egyenlőség, szabadság, testvériség hangoztatása mellett támadt egy áldatlan versengés a régi nemesi osztály, s az újnak kimagasló alakjai között, nem egyesültek nemzetlentartó hatalmas táborra, vezető akart lenni mindenik.

Előterbe tolakodtak az emberi szenvedélyek sokszor kicsi kérdéseknél is, a nép szavazati joggal bíró táborát vitte magával hol az egyik hol a másik, megszünt a meggyőződésnek, a jognak kölcsönös tisztelete, ellenfeleiről elmondott mindenik mindenikézelhet rosszat, folytonos ostrom alá kerültek a köztékintélyek, szabad volt írásban, szóval tenni, mondani mindent, a szabadság fénye vakító volt, kevesen vették észre a mellett a küzdelem hevében azt a határt, melyet eselekvéseik elé önnön maguk kellő megbecsülése s mások jogainak tiszteletben tartása vont, s ez rossz iskola volt a népek nagyon, az vetette meg alapját a mai fenyegető jelenségek felmerülésének, midőn a nép egymást szidó eddigi vezetőitől kezd tömegekben elfordulni, s hajlani olyan eszmék fele, melyek ezéül tüzték ki felforgatni, megsemmisíteni mindent a mit e nemzet egy ezredében át szentnek tartott és imádott. — Javulni kell ennek a helyzetnek is.

Nemzetünk tenmaradása s tovább fejlődésének a képességek szabad érvényesülése képezheti biztos alapját, az kétségtelen, de gondolni kell arra is, hogy az emberi általános tevékenység olyan, mint a völgyekben áthömpölygő nagy folyó, mely termékenységet áraszt, életet teremt, segíti az emberi munkálat ezernyi nemét, ha biztos partok között marad, de azokat elszakítva gyilkoló elemmé válik, mely megsemmisít mindent a mi útjába akad.

Az emberi tevékenység esodáit fényesen hirdetik a különféle kiállítások, ezeket kellő korlátok között tartott egymást segítő munkarend hozza létre, de látjuk sokszor azt is, hogy a jogrend határát ledöntő emberáradat réndolgokat művel, melyek szörnyűbbek az elemek harcainál.

Az ember munkálkodása számára a biztos vezető partot a közhatalóságok működése, a helyes igazságszolgáltatás és közigazgatás képezi.

Téved, a ki azt hiszi, hogy e két tényező működése olyan, mint a tengerből kiemelkedő sziklafal, melyen az élet minden mozgása megtörik, a sziklaltól visszaforduló hullám békén viszi hátán ismét az emberi haladás nagy eszközeit a mások jogának határánál megállított emberi tevékenység pedig békén munkálja saját javát, segít munkálni a közlekedőket, a közhatalóságok ilyen tevékenysége teremtheti meg csakis azon állapotot, midőn a nemzet összes ereje kifejlődik és érvényesül, midőn nem típörtöki el a legesekélyebb sem; hat, alkot, gyarapít mindenik, hogy a haza fényre derüljön.

25 évi lelkiismeretes, gondos megfigyelés alapján állítom, hogy a közhatalóságok megyénk területén tisztességgel megállítottak helyüket, s megvetették az alapot arra, hogy mindkét intézmény az előadott czél felé helyesen fejlődhessek abban a tudatban, szívem sugallatát követve emelem közhatalóságainkért s az azoknak élén álló kítőnő vezetőikért poharamat, kívánom, hogy működésük fejlesse mind két intézményt a tökéletesség azon fokára, hol azok felülről függetlenek, alólról pedig felekeznek és pártkülömbőség nélkül osztatlan tisztelet tárgyai lesznek. Azon szívből fakadó ohajtással végzem felszólalásomat, hogy a közigazgatás és igazságszolgáltatás vezetőit, főtisztviselőit sikeres és mindenki által elismert eredményes munka mellett a magyarok Istene sokáig őrtesse!!

Utána **Lukács** Géza valóban szép szavakban, lelkes hangulatot kelte, következő pohárköszöntővel gazdagította sikereit.

Tisztelt uraim!

Az 1848-as dieső napok 50 éves évfordulója lázas állapotba hozta hazánk társadalmának minden rétegét. Nem kisebb feladatot tűzött ki magának, mint hogy a szabadság, testvériség, egyenlőség és a gondolat nyilvánítása szabaddá tételének fényes eszméjét a maga nagyságához méltóan üdvözölje, méltassa kivívásának felszázadán.

A távoli szemlélő nemzetek mintegy esodálattal tekintenek e maraknyí népre, mely ádáz harcok pusztító vihára, s a pártusák öldöklő hatása alatt nemesak meg nem dőlött, de sőt ezeknek dacára magasan lobogtatta a haladás zászlóját, alkotott és fenntartott magának más nemzetek által irigyelt alkotmányt, s egy csepp polgárvér vesztese nélkül rázta le magáról a középkor hagyományát, a jobbágyiség eltörlése által a pór és nemes szorosán egy testté forradt.

És mégis csak nem régiben hangzott el a szó a nagy Széchenyi kelyhének kiürítésénél: „Nem boldog a magyar” s e szó széles e hazában mintegy szállóigévé vált; jelképezve, miként annak komoly alapja létezik!

Önmagunkban van a hiba, meg van törvényünk, mely bennünket egyenlővé tett és még sem tartjuk magunkat egyenlőknek; avagy ki van tagadásba, hogy a válszfalak — hála jobbajainknak nem általában, de részlegesen mégis — fennállanak. Lehet-e megtagadnunk a szomorú valót, hogy a társadalom különböző osztályai egymással szemben bizonyos tartózkodást tanusítanak, mely pedig a bizalmatlanságnak kétségtelen bizonyítékát képezi? avagy nem látjuk-e, hogy a nagyhatalomnak keresztelt sajtó nemes és nagy hivatásától eltérően gyakran káros kínóvéseket mutat, durva kezekkel markol a család, az erkölcs, vallás és a haza szentélyébe s készt megforgatja az érző szívekbe? bizonyára nem, s ez azon körülmény, mely a hazafias kelet aggodóvá teszi, s kiesalja ajkáról az igaz szót; mert boldog csak azon nemzet lehet, mely jövendő fejlődésének biztos alapját elkészítette.

Egyenlőknek kell lennünk a hazaszeretetben, egyenlőknek a munkában, egyenlőknek egymás megbecsülésében, s egyformán kell törekednünk szeretett hazánk felvirágoztatására. „Minden pálya dieső, ha beléle hazánkra derül fény” mondja a költő; tehát oly egyedeket részletessünk támogatásunkban, kik hivatásuk költelmét mindenben híven s igazán teljesíteni tudják és akarják is. Ezen irány követése szüli meg az igaz szabadságot, testvériséget és egyenlőséget; melyen sem a reakció, sem a szabadság, sem szocializmus és a többi eféle emberi gyarlóságból kihajtott betegség erőit venni nem fog; s ha ezt kivívtuk, hajthatjuk csak pihenőre nyugodtan fejünket, a nagy feladat híven teljesített megnyugtató s boldog tudatában.

Vessük össze vállainkat, mutassuk meg, hogy az

1848-as korszak nagy férfainak méltó testvérei, fiai vagyunk; adjunk viruló életet a megalkotott törvény holt betűinek; azok, kik a kiváltságos osztály származékai vagyunk, a multak drága emlékeit kegyeletes személynékként zárjuk szívünk belső rejtekébe, de ennek közvetlen szomszédságában adjunk helyt a törvény által rég egyenlősített más társadalmi körhöz tartozók méltányolásának, megbecsülésének, testvérsülésének; viszont az utóbbiak előismerve az ősök történelmileg igazolt honfentartás érdemét s erényeit, tudatában az aranyigazságnak, mely szerint korunkban a hasznos munka és a becsület utja az, mi a férfit igazán nemessé teszi, s hogy ők képviselik jelenleg már tulnyomó számban az államtenntartó erőt, — arafiakhoz illő bizalommal s barátságérzetével öleljék hön dobogó keblükre azokat, kik a nagy napok idején velök honpolgári jogukat s kötelmeket önszántukból megosztani kívánták.

Az ily értelemben lelkesen működő társadalmat kívánom én éltetni e pohárköszöntővel, annak sikerére írttem ki poharam tartalmát, hogy benne s általa örökké fennmaradjon a szabad, az erős, a független és boldog Magyarország!

Majd **Lukácsy** Miklós szép szavakban a nőket éltette, kik jelenleg is felfogva szép hivatásukat a 48/49-iki honvédeknek szép zászlót ajándékoztak. A lelkes nők közül is kiemelte **Samarjay** Jánosné urnőt, kit a gyönyörű és nagy tetszéssel fogadott pohárköszöntő végén külön is éltetett. Frenetikus éljenzés zugott a karzatok felé, a hol a hölgyek voltak.

Dr. Szeless Ödön szólalt fel ezután: A sajtószabadságra hivatkozott a nap folyamán több szónok, és bűnnek tartaná, ha a sajtó képviselői fel nem szólálnának e nyilatkozatokkal szemben; — hisz a sajtó alkotta meg a márcziusi eseményeket, a sajtó teremtette meg azt a fenséges képet, a melyet ma a megyegyülésen a márcziusi napokról a vármegye alispánja festett. Azok, kik márczius idusán a forradalmi eszmék által romboltak és alkottak a haza javára, nem is rettentek vissza sem a bitófától, sem a börtöntől, sem a rabbilinesektől; mi az akkori sajtó utódai, mi semmiben sem változtunk, és mi ép ugy készek vagyunk eszméinkért ugyanugy szenvedni, mi nekünk is megvannak ez erényeink, és a magyarok istenére esküszünk, hogy rabszolgák soha nem leszünk. A mai ünnepélyen őseinktől öröklött esülőg sisakkal, fényes mellvéddel, erős karddal jelenünk meg, és így is haladunk a sajtó küzdő terén, és itt a becsülettel megszerzett fegyverzetet mi nem áruljuk el, mi nem hagyjuk soha semmiféle álevek révén elkobozni, az utolsó lehelletig megvédjük azt, mint a hogy tudjuk, hogy nem a mai korszak szereplőinek köszönhetjük e fényes fegyverzetet, sőt azoktól járhatnánk koldusbottal, koldusruhában rongyosan.

Beszélnék zugsajtóról! Nos uraim! Miként a tenger a sima tükre végig nyargaló hullámaival veri ki a partokra a piszkot, miként a tisztességes emberek önmaguk zárják ki maguk társaságából a gazembereket, ép ugy a sajtó piszkosabb részét csak a sajtó önmaga veheti ki kebeléből, de a metszőkést oda nem adhatjuk a hatalomnak, hogy azzal tetszése szerint nyesegeesse az egészséges eseményeket is, írta a szabad gondolatot és egy napon magát a fát kivágja vagy legalább is halálra sebezze, nem adhatjuk oda, mert nem tudhatjuk, hogy a hatalom kinek kezében lesz egy vagy más időben. Ezt a reakciónárius, sötétség szellemével párosult irányzatot tűrni nem fogjuk soha, és a sajtószabadság nekünk neántsd virág marad továbbra is.

Itt e teremben ül a kormányhatalom képviselője, a főispán Hámos László ő méltósága és ép ő az, ki a sajtószabadságot nemesak mindig megbecsülte, de támogatta is, itt ülnek három pártnak a képviselői, Szentiványi Árpád, Kubinyi Andor, Putnokyi Mór, ők a parlamentben megfogják védeni a sajtószabadság ideális jogait, ő reájok, mint a sajtószabadság támaszaira írttem poharamat!

Levés éleljenzés jutalmazta a felszólalást, a melyet az időközönként felzuduló éljenzéstől egyes helyeken alig lehetett hallani.

A beszédek árját **Bornemisza** László alispán zárta be egy sikerült rögtönzéssel, melyben az ünnepe fényét emelő összes felekezeti lelkészeket köszöntötte fel sikerült kerekded toasztban. Ennek gyújtó hatása alatt maradt mind végig a közönség, a míg a késői órákban hazafias lelkes hangulatban szét nem oszlott.

A főgimnáziumban.

Lelkesebben egyik intézményünk sem ülte meg a szabadság 50 éves születési évfordulóját a gimnázium ifjuságánál, hiszen az ifjuság maga a lelkesedés. Fél négy óraker a Széchenyi-kert mellett gyülekezett az ifjuság, honnan koszorus zászlókkal, lelkesen dalolva, zene kísérettel vonult a Losonczy-, Kossuth-utczákön s a Főterén át a fényesen díszített torna-esarnokba, maga köré gyűjtve városunknak a délelőtti ünnepekégek által különben is fellelkesült nagy sokaságát. Így nagyszámu s díszes közönség befogadására azonban a esarnok falai szűknek bizonyultak s jókora időt igénybe vett, míg az ülőhelyeket az udvarra hordták s a közönséget a körülményekhez képest elhelyezték. Ez az inkább örvendetes késlekedés, hogy iskolánk ünnepélyeihez a nagy közönség oly szivesen ragaszkodik, csak növelte a tanuló ifjuság lelkesedését.

Az ifjusági zenekartól ügyesen előadott Rákóczy-induló jelezte az ünnepély kezdetét, majd az *énekkar* a magyarok imádságát, a „Hymusz”-t énekelte el, hogy előkésztse a lelkeket ama szép beszéd befogadására, melylyel **Dr. Veres Samu tanár**, az önképzőkör elnöke, az ünnepélyt tulajdonképen megnyitotta. Szokva van már a közönség, hogy Veres Samu a szívből a lelkesedést mindig a legmagasabb fokra emeli hazafias beszédeiben s ma, a szokásos kifejezést használva, felülmulta önmagát. Egyes kiemelkedőbb pontoknál a közönség szünni nem akaró éljenzése mutatta, hogy együtt érez a szónokkal, ki az emlékeztet a tanítással összekötve költői ékesszólással fejtette ki, hogy *mit örökölt a magyar ifjuság az 1848-iki eseményekből s mi a teendője a jelenben, hogy biztosítsa a jövőt.*

A beszéd egész terjedelmében következőleg hangzik:

Igazi krisztusi gondolat volt az, mely 1848. márcz. 15-én a magyar nemzet lelkében életre kelt. Testvérül fogadni a haza minden polgárát, osztolni velök jogokban és köteleességekben, hirdetni a gondolat szabadságát, egy

csapással lerombolni azokat a gátakat, melyek egy nemzet szabad fejlődését akadályozzák, egy szóval emberre tenni az embert a szó legnemesebb értelmében: valóban a legszebb gondolat, mely valaha emberi agyban megszületett.

Ma, midőn egy nemzet újjászületésének ötvenedik évfordulóját, a népszabadság első olimpiáját ünnepelek, midőn az irodalom, tudomány és művészet a nagy alkalomhoz méltó alkotásokban törekszik bemutatni hódolatát, midőn a polgári társadalom leghivatottabb tényezői versenyre kelnek, hogy a nagy nap emlékéhez illő áldozatot mutathassanak be: szeretőik, ha a mi szerény ünnepélyünk is, belső tartalmát tekintve, méltó volna ama nagy eszmékhez, melyek előtt ötven évvel lángra lobbantották nemzetünk akaratait, hogy az századokra kiható alkotásokban nyilatkozhassék meg, — szeretőik, hogy az a lelkesedés, mely e pillanatban arcainkon ég, ne csupán a mult dióségének visszfénye legyen, hanem szent elhatározásra ösztökélő tűzszlop, mely nemzetünk új ezredévének küszöbén jövendő századokra veti lángsugarait, hogy azoknak fénye mellett, késő unokák, a diadalra jutott nagy eszmék alapvető munkáikat bámulhassanak minket is . . . !

Híu ábránd . . . ! A dióség hervadhatatlan virágait learatták már apáink s nekünk nem maradt más, mint hódoló esodálattal gondolni arra az emberfeletti munkára, melyet ők végeztek el azért, hogy minket megválthassanak.

Oh mily kicsinyek vagyunk mi az ő nagyságukhoz képest! s erőtlenségünk tudatában attól kell tartanunk, hogy az ajkainkról elhangzó magasztaló szöveg nem lesz hű kifejezője amaz eszméknek, melyekről ma nyilvános tanúbizonyságot akarunk tenni . . .

De mindegy! Az, a ki a szíveket vizsgálja, tudja, hogy mi lakozik bennünk, — és mi is megtanultuk már azt, hogy nem az áldozó nagy, hanem az oltár, nem a költői szívből öltöztetett imádság teszi a vallásosságot, hanem a belső meggyőződés, nem a ragyogó ékesszólásban nyilvánul a hazaszeretet, hanem a szívnek e megszentelt földhöz való ösztöne és mély ragaszkodásában, mely gazdagot és szegényt, öreget és ifjút, urat és szolgát egyaránt tettekre ösztönöz.

E tudatban gyűltek össze ez alkalommal, kikre a jelen örökös szemekkel tekint, hogy szerény ünnepélyüket beilleszték abba a keretbe, melybe a mai nap folyamán annyi fenséges képet illesztett már be e széles hazában mindenfelé megnyilatkozó hazaszeretet.

De annak [az ifjuságnak, mely ez alkalommal a legszentebb oltár előtt leborulva feltárja szívét, nem szabad megfélekednie arról, hogy hazafias érzelmeinek manifestatioja ma még nem több egy nemes ígéretnél, mely záloga a jövőnek, s melynek beváltása édes teherként nehezül lelkére.

Mert midőn ennek az ifjuságnak kezébe adjuk azt a nagy könyvet, melynek tartalma olyan szép és olyan szomorú, — melynek lapjaira egy ezredéven át szakadatlanul küzdö nemzetnek élettörténete van feljegyezve; míg lelki szemei előtt felkelnek sirjainkból a honfoglaló párduczos ősök, s képzelete életre csókolja a letűnt századok nagy alakjait, homlokuk körül ama szent eszmék glóriájával, melyekért véruket ontották ki: lehetetlen, hogy zsenge szívében ne gyulna lángra az az elhatározás, hogy ősünk méltó unokája leend, — lehetetlen hogy egykor hitelen legyen azon szent fogadalomhoz, melyet itt a haza oltára előtt szívében felfogad.

De midőn azt a szép könyvet ifjuságunk kezébe adjuk, meggyújtjuk előtte az értelem szövevényét is, hogy annak fénye mellett kellő világításban szemügyre vehesse azt a dus szellemi örökséget, melyet soha el nem idegeníthető hitbizományként apái reahagytak.

Örökölt ez a mai nemzedék egy varázs gyűrűt, melynek érintésére egyszerre lepattantak a nemzet testéről a szolgáltság bélye. E varázsgyűrűvel jegyezte el nemzetünk önmagát örökéletre a szabadság istenasszonyával 1848. márczius 15-én.

De vajjon a szent frigy megkötése után nem járt-e ugy a nemzet, mint az apa ki fiát nagykorúsította, hogy a gazdag örökségbe beültesse . . . ? s a tñ boldogságának mámorában lkárusként repült a napfelé, hol szárnyait összehaperzselte?

Oh, ne homályosítsuk el ez emlékeztető nap fényét kétkedő gondolatokkal! Ünnepeleljük örömben uszó szívvel s hagyjuk a gondot a munka napjaira, mikor önkéntelenül is lelkünk elé sorakoznak mind azok az akadályok, melyek a szabadság terét még ma is korlátok közé szorítják!

E korlátok elhárítása legyen egyik legszentebb feladata az apái örökségbe lépő új nemzedéknek. E célját elérheti a vallásosság, tiszta erkölcs és munka által, mert csak szabad földön épülhet föl az igaz hit oltára, csak szabad földből hajtanak ki az erény legszebb virágai, — csak szabadföldön teremhet édes gyümölcsöt a munka, — csak szabad ember építheti föl magának azt a hajlékot, mely egyszersmind a műveltség temploma.

De örökölt ez a mai nemzedék apáitól még egy drága kincsét, melyet az értelem nyelvén *egyenlőségnek*, a szívnek nyelvén *testvériségnek* neveznek.

Bármennyire óhajtanók elkerülni, mégis ajkainkra tolu a kérdés: vajjon ismeri-e a nemzet minden tagja, fent és lent e drága kincs végtelen becsét? — vajjon felismerte-e annak krisztusi forrását? . . . vajjon az örökösök milliói között e dus örökség nem vár-e még ma is felosztásra? Vagy csak történelmi ereklye gyanánt őrzi emlékeink régiségétárában, mint egy óeska mentekötőt, mely egykor a szélfúvásra szétnyilni akaró mente szárnyait összekapcsolta?!

Oh nemzetem ifjusága! Az egyenlőség, vagy a ti nyelveteiken, a testvériség nem történelmi ereklye, hanem a magyar népek a szabadság istenasszonyával ez előtt ötven évvel kötött frigyből származott édes gyermeke! Ti rajtatok áll, hogy az a viszonyok következtében oly hosszú időn át, annyiszor mellőzött gyermek megerősödjék, — ti rajtatok áll, hogy ez a drága kincs lelki világok kincsárában végre elfoglalja az őt megillető helyet.

Ma, midőn lelki szemetek előtt áll az oltár, a haza szent képe, tegyetek fogadást ti is, mint apáitok, hogy rabok soha nem lessetek!

Igérjétek meg, hogy abból a gazdag örökségből, mely a márcziusi napokból tirtatok maradt, soha egyetlen ígérő nem fogtok megfélekedni!

Igérjétek meg, hogy ősitek szent hagyományaihoz örökre hűek maradtok nemcsak szóban és gondolatban, hanem tettekben is.

Igérjétek meg, hogy a testvériség és egyenlőség lánczai fogják összekapcsolni a ti szíveiteket s ekként egyesítve öröködni fogtok az imádot haza szabadsága felett!

Oh mert a 48-as eszméknek egy része még ma is csak ige, mely ott ragyog a reménység kék égboltozatán s mi csak ama ámulattal szemléljük, a helyett, hogy Prometheusként erőszakkal hoznók le az égből, hogy polgártársaink lelkét gazdagítsuk.

Nem vád ez a jelenre, csupán a valónak beismerése abban az időben, mikor még alig tisztult meg az égboltozat nemzetünk felett a sok fekete felhőtől, még alig szívjuk a szabadság éltető levegőjét, még alig gyűjtöttünk annyi erőt, hogy talpunkon szilárdan megállhassunk.

De ti, — ti még nem láttátok a napot fejetek fölött vérré változni, ti még nem láttátok az erőnek derekát megtörni, ti még nem láttátok e sas-nemzetet dióségeinek magasságából szárnyaszegetten a porba omlani . . . ! ti csak a föléledt főnixet látjátok ma ünnepi köntösében s dajkamesének tartjátok azt, a mi meg vagy on írva e nemzetről abban a nagyon szép és sok szomorúságot magába foglaló könyvben . . . !

Oh forgassátok azt a nagy könyvet tudománysozjas lélekkel, hazafias lelkesedéssel s nemesen érző szívvel! Tanuljátok meg belőle tisztelni a multat s rajongani jövendőért, — mert eljön az idő, midőn tibennetek is megnyilatkozik a férfias akarató s akkor ti lesztek a magyar nemzet Prometheusai, kik eszméket plántáltok az emberek lelkébe, a ti tudományotok, a ti műveltségeitek lesz a második ezred év alapja s titeket, mint a *művelt* Magyarországnak alapvető munkáit ép oly tiszteletben fognak részesíteni a késő utódok, mint ti apáitokat, kik oly ragyogó eszmékkel tetőzék be a letűnt ezredévet.

En hiszem, hogy e pillanatban az imént érintett szent fogadások élnek lelkeitekben. Azt is hiszem, hogy a magyarok Istene kedvesen veszi azt az áldozatot, melyet ifju szívetek ez ünnepélyes alkalommal bemutat; kedvesen veszi és leírja névetekeket az örökélet könyvébe a magyar haza nevével együtt, — hisz ti vagytok — a jövendő Magyarország!

Úgy legyen!

A szünni nem tudó lelkesedés, mi elhangzott beszédének megérdemelt következménye lön, a díszmagyarba öltözött *Fazekas János VIII. oszt.* tanuló hatalmas hangon, szónoki erővel elszavalta *„Nemzeti dal- meg fokozta, s hogy teljesebb legyen a hatás, ugyanezt a dalt zendítette rá az énekhar s nagy biztonsággal és szép összhanggal előadott ének méltán kiérdemelte a közönség tapsát. Majd Pósa Péter VII-ik osztályu tanuló Illyés Bálintnak *A szabadság félszázados évfordulóján* cz. költeményét szavalta el mély érzéssel s nagy hatással. Pósa szavaltat a közönségtől már előnyösen ismert *Fazekas János Metamorphosis* cz. pályanyertes felolvasása követte. Ezután *Janisch Lajos VII. oszt.* tanuló lépett az emelvényre s a lelkesedésnek s mély érzésnek egész erejével, a közönség összetalán lelkesedése közt, szavalt el szintén pályadíjat nyert *Márczius Idusa* cz. gyönyörű költeményét.*

Az ifjuság szép ünnepélyének végén *Dr. Veres Samu* tanár az ideí pályázatok eredményéről számolt be gondosan megírt jelentésben. E szerint a kitűzött díjakra 21 pályamunka érkezett be, s a szavaló versenyen négy tanuló vett részt. A közművelődési egylet 10 korona díját *Terhes Samu VIII. o. t. kпта* Ugyancsak 10—10 koronát kapot: *Nagy Sándor* és *Gelb Miksa*, a polgári kör 20 koronás díját *Janisch Lajos VII. o. t.*, a Bazilidesz János 20 koronás pályadíját *Jamriska János VIII. o. t. kпта* 5 firt jutott *Fazekas János VIII. o. tanuló* nak. Szavaló versenyen *Janisch Lajos*, *Fazekas János* és *Pósa Péter* kapták a közművelődési egylet 10—10 koronás pályadíját, *Czentner József* nek pedig díszéret jutott. A szép jelentést így fejezi be:

„Van azonban a mi ünnepélyünknek még egy lélekemelő momentumuma. Baksay István nyugalmazott tanár, ki tavaly ulti meg boldog családi életének ötvenedik évfordulóját, akkor egy alapítványt tett oly célból, hogy annak kamata egy főgimnáziumunkban működő tanár fiának adassék ösztöndíj czímen. — még pedig évről-évre *mindig a márczius 15-iki hazafias ünnepély alkalmával*. Az alapítvány egy takarékpénztári részvény, melynek 44 koronát tevő kamata ezuttal *Kerekes Jenő I. o. tanuló* nak jutott. E nemes tett egy lényesen megfuttott elteplának méltó koronája s mi áldhatjuk a gondviselőt, hogy oly elődöknek léphetünk nyomdokaiba, mint *Baksay István*!”

Nagy élvezettel hallgatta a közönség a következő számot is, az *ifjusági ének- és zenekarnak* együttes szereplését, midőn a *Kurucz dalokat* adták elő s az ünnepélyt a gyülekezet méltó kedvence, az *ifjusági zenekar* fejezte be a gyönyörűen előadott *Kossuth-nótával*. A közönség azzal a felemelő tudattal távozott el az iskola udvaráról, hogy e gimnázium ifjusága nemcsak nemesen tud érezni a hazáért, hanem az érzelmenek megkapó s másokra is hatásos kifejezésére is képes.

Közvacsora a polgári olvasóköriben.

A polgári olvasóköri tagjai — bár nagy számmal vettek részt a kaszinó és kör által rendezett közös déli banketten — régi hagyományos szokásukhoz híven, este a polgári olvasóköri helyiségében közvacsorára gyűltek össze.

Mintegy 140-en voltak a lelkes hangulatban összegyűlt vendégek, s megtöltötték a kör dísztermét. Megjelent ott közéletünk számos kiváló alakja is, s a szép nagy társaság csak a késő éjféltáni órákban oszlott szét.

Pohárköszöntőkben itt sem volt hiány, s az első ünnepi díkeziót — melynek elmondása után a nagy ezüst serleget kiürítette — *Kathona Géza* mondta a hazára. A lendülettel előadott s viharos éljenzéssel kísért szép pohárköszöntőt következőkben közöljük:

Mélyen tisztelt ünnepelő közönség!

Elfogult lélekkel illetem e serleget, mely szimboluma ama magasztos eszméknek, miknek diadalra jutását ünnepeleljük e napon.

Es ha van valami ami e feladatban gyenge erőmet támogatja, ha van mi bátorságot ad szólásra emelni szavam: meritem azt amaz örök ígék szelleméből, mely összeforrasztotta nemzetünket; melynek félszázados emlé-

kezetét most ünnepeleljük, s ezen ígék: a szabadság, egyenlőség és testvériség!

Az esztendő e napját — márczius 15-ét — a magyar nemzet ünneppé avatta. Ezen a napon a hétköznapi érzelmeket ünnepi hangulat váltja fel. Kivetkőzteti az embert a reális élet felfogásából. Megnyitja a szívet a szeretetnek. Feloldja az emberben a gyengeségeket, hogy egyetlen eréyben olvadjanak össze: a hazaszeretet erényében.

Az e napon elhangzott ígék varázsszávara egyesült e nemzet egy testté. E nap csillagának vezérlő világánál keresték s találták meg egymást a honfiszívek. Ennek hatása alatt fogtunk kezét: hogy egygyé legyünk érzésben, gondolatban. E nap eszméje szülte a józan demokraciát, mely összehozott minket, hogy együtt hódoljunk a magyarok Istenének, hogy együtt örüljünk hazánk életének, hogy együtt tanuljunk a porladozó hőskötlől, kik a hazát nemcsak szeretni, hanem megtartani is tudták! Kigyul szívünkben az olthatatlan szent tűz, hogy melegeivel hassa át mindazokat, kiknek szava magyar nyelven csendül, kik boldogok e szent hazát lakni.

Nemzeti zászlónk lobogása e nap jelentőségének misztikus hatása felkorbácsolja bennünk a vért, s az ifjakat érettekké, az öregeket ifjakká varázsolja.

Magasztos eszmei hatásával ragad meg bennünket, s ez az eszme: az új élet a feltámadás eszméje.

A gólgóthához keseregni jár a hit, — a feltámadáshoz erőt meríteni.

Nekünk ezeréves hitünk a szabadság, s mikor azt Golgotára vitték, mikor megfeszítették, keseregünk felette.

Aztán születtek a megváltók — jött a feltámadás! Szabadságunk új élete: 1848. márczius 15.

Aldott legyen emléke e kor nagyjai legnagyobbikának: *Kossuth Lajosnak*!

Az ő apostoli lelke ragadta meg a kor eszméjét, az ő lángszónoklata keltett viszhangot honfitársai keblében: midőn az emberszeretet magasztos érületének áldozatul hozták az ősi kiváltságokat s egygyé tették a nemzetet.

A feltámadás e nagy napjára minden esztendőben ünnepet ülünk, hogy erőt merítsünk belőle, megőrizni a szabadság hitét, hogy ünnepeleljük demokratikus új életünket — s szentekül tiszteljük — a megváltókat!

Ötven esztendőről szól emlékeztetünk!

Visszatérünk képzeletünkkel a multa, s idehozzuk e napot megújulni, hogy tanítson minket kötelességre, szeretetre és áldozatra: a haza és honfitársaink iránt.

50 esztendeje plántálva már e nap jelentősége a nemzet lelkében; a honfikelek melege által hatalmas fává növesztették e félszázad alatt, s minden újabb hajtását megismertették egymással, hogy kincsükben hagyjuk utódainkra; hogy szálljon szájról-szájra, mint a nemzet nagy epepeája; a mely mellett tanul, lelkesedik és él e nép. A melynek költészetében feltalálja önmagát s merit belőle édes érzelmeket; a mely az élet szürkeségében fényt vet reá; a mely a hétköznapi fagyra — ünnepi, engesztelő meleget áraszt.

Szabadság égi fénye! Te tündöklő csillaga az igazi lelki ember lelki égének! A te világod mellett ismertük meg egymást, a te meleged mellett forrtunk össze s lett belőlünk: egy nemzet! A te tisztító tűzed hantja le rólunk az önzés salakját, ennek általa szilárdul egyéniségünk nemes aczéllá.

A te beléled származó tűz heviti lelkünket, midőn belemérül emlékébe a szent időknék, mikor ikertestvéreiddel az egyenlőség- és testvériséggel új életet nyertél! S feleleveníti képzeletünk a multat, hogy tanuljunk belőle szeretni: Istent és hazát!

Hazát amiért a miénk: Istent amiért adta és megtartotta nekünk e négy folyó, három halmos határt!

De nem elég kérni, nem elég hálát adni! Munkálnunk kell a haza javát; előtted a példa, előtted a történelem; nekünk a könnyebb rész jutott; álljunk meg itt a helyünket s teljesítsük polgári kötelességünket.

A nagy nemzeti hősök emlékeért. Édes Hazánk dióségeért, nemzetünk boldogságaért ürítem poharamat! Éljen a haza!

A jelen voltak nagy figyelemmel hallgatták a következő szónokokat, kiknek pohárköszöntőit térszínke miatt nem közölhetjük. Szóltak: *Czinke István*, *Lukács Géza*, *Farkas Ábrahám*, *dr. Rávóssy Gyula*, *dr. Cziner Miksa*, *dr. Zekery István*, *Id. Róth Lajos*, *Szabó Lajos*, *Eszényi Gyula* stb. stb.

Közben a kör dalárdája gyűjtő hazafias dalokat énekelt *Bodor László* karnagy vezetése mellett.

A polgárság bankettje méltó koronáját képezte a márcziusi ünnepélyeknek, melyek emléke városunk minden lakójának lelkében maradandó becsü lesz.

Tamásfaiván.

Ha tartalom tekintetében nem is, de a jelentőséget tekintve legnagyobb ünnepet márczius 15-én Tamásfala község ulti mi közöttünk. Mert hát máshol a kezdeményezés az értelmiség, az u. n. intelligentia valamelyik tagjához fűződik; itt pedig egyszerre dobbant meg, önkénytelenül az egész község polgárainak a szíve s a haza iránt táplált forró szeretetöknek láthatólag akartak kifejezést adni. S a meleg honszerelemnek ez a kifejezése a milyen egyszerű, olyan benső, olyan igaz volt! Hiszen az Isten nem a szépen csengő szavakban, hanem az érzelemben, a gondolat igazságában, tisztaságában gyönyörködik. — Egy sóhaj gyakran nagyobb jelentőségű előtte, mint egy lepergetett olvasó! . . . A 32 fehér ruhás leány és a 32 ifju alkalmi énekei, a „Hymnus“, „Szózat“ és „Kossuth-dal“ szépen előadott óhajai nemcsak e 64 egyének, hanem az egész községnek hála és kérő imája volt. A *Lévay Zsuzsika* és az *Andrik Pál* mélyen átértett s lelkesen előadott szavaltatai pedig könnyet esaltak nemcsak a helyi lakosok, hanem az ünnepélyen megjelent rimaszombati vendégek szemébe is. — Kimagasló és fénypontja volt az ünnepélynek a *Farkas Ábrahám ünnepi beszéde*, ki nagy tudását

mély bölcsességével kötötte össze, midőn a nép értelmi képességéhez leszállva, a nép nyelvén, a nép szívéhez szólva és mégis emelkedett tónusban magyarázta meg az 1848 vívmányait. Magasztos szavait gyakran szakították félbe a kitörő lelkesedés igaz éljenci, melyek a derék földesúr mai nap nyert koszorújának legszebb leveleit képezendik. Az ott megjelent vendégek azzal a biztos tudattal hagyták ott a kis községet, hogy a mely nép így tud érezni, lelkesedni, abban van *remény és hit élni is!*

Jánosiban.

Jánosi község hazafias közönsége — miként az e lapok legközelebbi számában jeleztetett — 13-án délután tartotta meg a szabadság felszázados évfordulójának nagy ünnepét a ref. templomban.

A tágas templom minden talpalatnyi helyét betöltötte az egybegyűlt közönség, közöttük számosan idegenek. Ott voltak, hogy az első márcz. 15-ének nagy jelentőségét bizonyítsák meg, hogy honszerelmüknek áldozzanak a község minden rendű lakosain kívül özv. Fáy Barnáné, Csizsár Lászlóné s más urhölgyek; Fáy István országos képviselő, Ragályi Gyula, Lukács Géza, Szakall Vince, Ragályi Géza, Hámos Aladár, Szelezky Arpád, Csizsár László, Fáy Tóni stb. kik szíves megjelenésükkel fényt kölcsönöztek az egyszerű földművelő nép ünnepének. Hiszen az egyenlőség és testvériség eme szent ünnepén úgy is egy közös érzésnek kell betölteni s összekötni minden magyar szívet és születés, rang s vagyoni különbség nélkül együttesen kell felgyújtani a hálaáldozat világitó tűzét ama szent oltáron, melynek hazaszeretét a neve.

Ennek a szent oltárnak hoztak önként áldozatot nagyok és kicsinyek, kik az ünnepélyen megjelenni, vagy abban közreműködésükkel részt venni óhajtottak.

Közös énekléssel vette kezdetét az ünnepély, ez alatt gyülekezett be a közönség. Ezután a jánosi-i ref. egyház köztiszteletben álló lelkésze mondotta el hazaszeretettől áthatott szép alkalmi imáját, melynek fel-feltűnő szépségei az ő lendületes s megható előadásával mély benyomást gyakoroltak a közönség érzületére s lelkesedésre hangolták azt. Majd a dalárda énekelte el a „Hymnus“-t nagy hatással. Ezután az emelvényre lépett *Török Bálint*, megyénknek ezen kiválóan tisztos, szeretett alakja s gyönyörű ünnepi szónoklatában feltárta az ő idealisan érző szívének s honszerető nemes lelkének egész gazdagságát. Beszédében a közönség minden részét feltalálta, amit óhajtott; az egyszerű nép az 1848-iki nagy dolgokról bölcs oktatást, kellő világosságot merített, a műveltebb közönség annak virágaiban: szónoki szépségeiben gyönyörködött; megmozdított, fellelkesített az minden szívet, mintha az első márczius idusának levegője töltötte volna be az egész templomot. E nagy idők magasztos eszméinek csak az lehet ily ékes nyelvű lelkes apostola, ki azokat, már születésük alkalmával, beoltotta nemesen érző lelkébe s onnan egy sok megkísértéssel járó félszázadon át sem engedte semmiféle érdekeit kifogni, vagy csak meg is gyengülni. Hogy e beszédben mások is gyönyörködhessenek, ide igatjuk annak csak néhány befejező sorát:

„Nem ezélem, de nem is tartozik beszédem keretébe, hogy a haza jelen helyzetéről, melybe a 67. évi kiegyezés folytán jutott, véleményt kockáztassak. Az utókor lesz hivatva a felett igazságos ítéletet mondani. Ma már új idők, új emberek léptek előtérbe, azok, kik az 1848. évi eszméknek teremtoi, s ki ez eszméknek éltető lelke volt, régóta aluszszák már a sirok örök álmát. De emlékü felmarad, míg e földön magyar él; emlékü állni fog a késő nemzedékek előtt, hogy tudjanak szeretni, mint ők hazát és emberiséget egyaránt.

És ha önök ma hozzám azon kérdést intézik, hogy micsoda erő volt az, mely hazánkat mai napig fenntartani bírta, válaszom egyszerűen az, hogy ez az erő nem volt más, mint a hazaszeretét melege; ez óvta és védte hazánkat évszázadokon keresztül, s ez fogja védeni s óvni a jövő századok végtelen során.

Azért tegyünk fogadást a mai nap emlékére, tegyünk ígéretet itt az isten szent házában, hogy keblünkben a hazaszeretét melege kihűlni nem fog soha; szüksége van erre a magyarnak, mert ne feledjük el: a nagy világon e kívül nincsen számunkra hely, áldjon, vagy verjen sors keze, itt élünk, halnunk kell!

A közönség lelkes tüntetésével halmozta el öregkoru, de ifju lelkű szónokát, a melynek meg-megújuló zaja csak akkor szűnt meg, midőn a dalárda rázendítette „A haza“ című hatásos énekét, a melylyel nagy tetszést aratott.

Jöttek aztán az iskola növendékei, hogy ők is méltóképen tegyenek bizonyosságot gyermeki

szívök honszerelméről, s szentfogadással kötelezzék le magukat az édes hazának. És az ő bizonyosságtételök is — a közönség közös ítélete szerint — fényesen sikerült. Némelyek szavalatukkal, mások a felfogásukhoz mért rövid beszéddel dicsőítették a magyar nemzet első márczius idusát és szépen előadott kardalaikkal szereztek élvezetet szüleik- s a nagy közönségnek.

Az ünnepély végén az egész közönség felállva énekelte orgona kísérettel a „Szózat“ ot; ez az ének a szépen sikerült hazafias ünnepély méltó és magasztos befejezése volt. Mintha csak annak az orgonának mélységes hangjában is a hazaszeretét lelke szólalt volna meg, oly harmónikusán vegyült az össze a közönség énekével; mintha csak az is inteni akarta volna az ünneplő közönséget, mint az ünneplő nagy szónoka, a költő eme szavaival: „Adjon, vagy verjen sors keze, itt éljed s halnod kell!“

Este a dalárda rendezett egy kiválóan sikerült táncmulatságot, a melyben a résztvevő nagy közönség egész reggelig a legjobb kedvvel mulatott. Ez alkalommal felülfizettek: Ragályi Gyula elnök 50 frt, Török Bálint 10 frt, Hámos Aladár 4 frt, Lenkey István 3 frt 20 kr, Ruzskay Gyula, Bódi József, István Jánosné, Vályi Pál és Sándor Szilárd 1—1 frt, Neumann A. 1 frt 60 kr, Pongrácz Ernő 2 frt, Fáy István képviselő 20 frt, Tuba Bálint 50 kr, Zólyomi 20 kr, Bódi János es Sebők Pálné 10—10 kr. Fogadják a nemes szívű adakozók az egylet mély köszönetét.

Pálfalán.

Gyönyörűsége s lelketemelő volt Pálfalva derék közönségének szabadság ünnepe, mely az ő 48-as zászlójuk felszentelésével volt összekötve. E község előrehaladott, művelt gondolkozású lakosai ugyanis — szívük hazafias sugallatára halgatva s meggyőződésüket követve — még a mult évben egy 48-as kört alkottak, melynek tagjává iratkozott — egy-két egyéne kivül — az egész község választó polgársága, azon határozott kijelentéssel, hogy az ő politikai hitvallásuk a meghamisítatlan 1848. s hogy a kör tagjai e magasztos elvekhez illő erkölcsi élet követésére is kötelezzik magukat és végül, hogy bizalmukkal bármely téren, csak független érzelmű egyént ajándékoznak meg

A hazafias közönség ezen nemes törekvését a minden szép s nemesért lelkesülő *Fáy István* országgyűlési képviselő méltányolói óhajtván, részükre egy értékes háromszínű lobogót ajándékoztott, rajta e felirással: 1848. Lenkey István 48-as honvédszázados pedig egy nemzeti színbe kötött díszes könyvet költetett a kör számára, hogy abban a kör néhány pontból álló törvénye s tagjainak névsora bejegyeztesse.

E szép zászló ünnepélyes felszentelése volt a szabadság 50 éves ünnepével összekötve. Az egyházközség temploma egészen megtölt az örvendő hazafias közönséggel, közöttük özv. Fáy Barnáné, Lenkey Istvánné, Ruzskay Gyuláné, Györy Erzsébet, Vályi Laura és Ilona, Csery Julia s több urhölgyek, Fáy István, Török Bálint, Ragályi Gyula, Lenkey István (48-as honvédszázadosi egyenruhában), Fáy Tóni s más urak. — Az ünnepély a „Hymnus“ egy versszakának elneklésével vette kezdetét, melyet a pálfalvai dalárda hatást kelte szépen adott elő.

Ezután következett *Ruzskay Gyula* lelkész nagyobb szabású remek szónoki beszéde, melynek úgy a szépségeivel, mint lelkesült előadásával a kiváló szónok teljesen meghódította a közönséget. Különösen nagy hatású volt akkor, midőn mondta: felszenteljük-e hát e díszes lobogót? nem! felszentelte már ezt a rajta himzett felirat: az 1848. Ennek lelkesült ösmertetése s igaz méltatása képezte aztán a szép beszéd tárgyát. Majd felzendült ismét a dalárda éneke a „Nemzeti-zászló“ választván ideillő alkalommal darabnak, melyet szintén szép kivitellel s hatásosan énekelte el. — Ennek végeztével a templom közepére lépett díszes egyenruhájában *Lenkey István*, ki ama dicsőséges korszakban a legvitézesebb zászlóaljnak volt vitéz katonája s lendülettel előadott szónoki beszédében fényesen bizonyította be, hogy amily hős volt egykor a csaták tűzében, oly nagy és hatalmas a szónoklás művészetében is. Ő is a 48-at dicsőítette, szépen, meghatóan. Beszédének méltó követője volt a dalárda hazafias dala, amikor is a „Szentelt hantok“-at adta elő szép sikerrel.

Kedves részlete volt az ünnepélynek, a midőn *Tóth József* az egyház jeles tanítója iskolai növendékeit szólaltatta meg, két hangu kardalban dicsőítvén azok is a hazaszeretét, a szabadságot. Könyragyogott, nemcsak az érdekelt szülék, de a hallgató közönség szemében is a megható éneklésre.

A gyülekezet ezután a templomból kiindulva, végig vitte a helység utcáján a felszentelt lobogót, hazafias dalokat zengedezve. Végül az is-

kola tágas termében lakomára gyűlt össze, hol megeredt a felköszöntők árja, köztük különösen nagyszabású s igen hatásos volt az országos képviselő, ki e község derék polgárságát éltette.

Szép magyar ruhába volt felöltözködve a 12 koszoru leány, kik a lakománál magyaros szíves-séggel szolgálták ki a közönséget.

Pálfalának alig volt még több ily gyönyörűsége napja, de legyen ezután minél több s lássa meg hazafiságának jutalmát: a 48-iki dicső elvek igazi diadalát!

Osgyánban.

Valóban lölekelmelően, fényesen ünnepelték meg a 48-iki idők nagy eseményeit Osgyánban. Délután népgyűlés volt, a melyen az ünnepi beszédet fenkölt szellemben tartotta meg *Kemény Lajos* ág. ev. lelkész. Majd a dalárda énekelte hazafias dalokat, mire *Erdélyi Gyula*, a bárói család tanárja, elszavalta Petőfi „A ledölt szobor“ című költeményét, majd *Farkas Kálmán* róm. kath. lelkész méltatta szép szavakban a sajtószabadság jelentőségét. A dalárda éneke zárta be a ritka szép ünnepélyt. Este jött az ünnepelés leg-csillogóbb része. *Özv. báró Luzénszky* Henrikné, kinek boldogult férje szintén ott küzdött a 48-iki hősök sorába, hazájáért a börtönben is sok ideig sínlődött, egész kastélyát fényözönben burkolta. 48 ablakban 288 darab hatalmas gyertya ontotta a sugárzó fényt és a hegytetőről messzire hirdette a népnek, hogy a magyarnak ma nagy ünnepe van. A várkapu felett egy óriási kivilágitott transparent messzire hirdette a dicső 48-as számokat; fent a transparenten ott ragyogott: 1848. márczius 15., alatta 1898. évszámok. — Az ünnep fényét emelte a *báró Luzénszky* Henrik által rendezett fényes lámpion-menet; mintegy 160 darab kivilágitott lámpionnal vonult a Kossuth-nóta hangjai mellett az impozáns menet az ősi kastély terraszára. Fent a fiatal báró lelkes szavakban éltette a szabadság dicső napjait, a bárói család pedig éljenzéssel válaszolt a tüntető csapatnak. Majd szétoszlott az impozáns menet és bankett zárta be az ünnepegek sorozatát. A banketten br. *Luzénszky* Henrik szép szavakban éltette a 48-iki alkotásokat. A szép nap emléke sokáig fog élni az osgyániak lelkében, és a *Luzénszky*-kastély nemzeti színű lobogói mindig hirdetni fogják, hogy az ősi erények változatlanul élnek e kastályban.

Forgácsfalán.

hol kizárólag tótok laknak, szintén megünnepelték a nemzeti közszellem újjászületésének félszázados évfordulóját a köztiszteletben álló és hazafias jegyző *Holics* Elek kezdeményezése folytán. Az ünnepély az iskolában kezdődött, hol a fiuk és leányok szüleik és számos vendég jelenlétében hazafias magyar dalokat énekeltek; aztán az egész közönség a templomba ment s résztvett a *Dvortsák* lelkész által tartott istentiszteleten. A gyermekek *Zsarkáji* tanító vezetése mellett a *Szózatot* és *Hymnuszt* énekeltek. Aztán ismét visszamentek az iskolába, s itt *Holics* jegyző mondott a nép szívéhez szóló, hazafias szellemtől áthatott beszédet. A szép ünnepélyen résztvettek a sziklai üveg- és faipar-vállalat tisztviselői is, s mikor az véget ért, a jegyző az intelligens vendégeket meghívta magához áldomásra. Hogy a szép ünnepélyre, s általában a történelmi nevezetességű napra kellemesen emlékezzenek, a forgácsfalvi erdőbirtokos *Jellinek B.* és társa képviselőiben *Eckstein* Fiesko néhány hordó sört csapraütetett, s a falubeliek szívesen ittak a magyar haza boldogságára!

Hírek és vegyesek.

Lapunk, mai száma a rendkívül sok anyag miatt csak pénteken jelenik meg. — Olvasóink, miután e számban a márczius 15-iki ünnepélyekről részletes referátát találnak, bizonyára elnézők lesznek s a késedelemért kárpótlást találnak.

Tásas estély. A helybeli kaszinó folyó hó 24-én saját helyiségeiben társas-estélyt rendez. — Belépti-díj 50 kr. — Kezdeté 9 órakor.

Kinevezés. *Görösös* József kassai kir. törvényszéki díjnokot az igazságügyminiszter a rimaszombati kir. törvényszékhez írnočka nevezte ki.

Esküvő. *Szántó* Sándor lukovityei körjegyző f. hó 15-én tartotta egybekelését városunkban *Sonnenschein* Bertával, *Sonnenschein* Miksa helybeli dohánytözsde tulajdonos kedves leányával. A délelőtti polgári esküvő után délután 1/2 2-kor *Singer S. Leo* szép beszéd kíséretében adta áldását a fiatal párra, kinek az ismerősök is szívesen gratuláltak.

Városi közgyűlés. Rimaszombat város képviselőtestülete f. hó 14-én közgyűlést tartott *Szabó* György polgármester elnöklete alatt. A gyűlés nevezetesebb tárgyai voltak: a gyámpénztári és iskolai számadások megvizsgálásáról szóló bizottsági jelentések, melyek tudomásul vétettek, s a számadásoknak a vármegyéhez való felterjesztése elhatározott. Az *Andrássy* és *Koháry*-utczák járdával való ellátására vonatkozó mérnöki jelentés tudomásul vétetett, s a kivitellel *Jacsko* Pál városi mérnök

megbízott. — Az Andrássy-utca járdája a Csurgóval együtt 358 négyszög méter, belekerül mintegy 3329 frt 20 krba, s a város terhére képezi ebből 438 frt. A Koháry-utczában 2 méter széles 257 m méter hosszú járda 1856 frt 81 krba kerül, s ebből a várost semmi teher sem illeti. Végül Mares Gyula adóvégrehajtó a közgyűlés előtt letette a hivatali esküt.

Tornaestély. A főgimnázium torna köre f. hó 26-án szombaton este a tornaacsarnokban versenyekkel egybekötött tornaestélyt rendez, melynek részletes és felette változatos műsorát lapunk jövő számában hozzuk. Az érdekesnek ígérkező estélyre előre is felhívjuk a közönség figyelmét.

A sorozás f. hó 15-ikén délután véget ért városunkban, s a bizottság 17-ikén elutazott.

A mai tárcza-cikkünk külső munkatársunk Markó Miklós a „Vasárnapi Újság” dolgozó társától eredt, ki nem régebben nagy fáradsággal és költséggel kiadta az „Országos cigány-zenei albumát”, hol az illusztrált képek sorozatát a Sajó-Gömörön élt Czinka Panna kezdte meg. Az érdekes műben 1711-től valamennyi lejjebb cigány-primás van megörökítve és adomaszerű leírásban s különös érdeket vonzónak vannak az 1848-iki tábori zenészek eleményei, s azt minden cigánybarátnak méltóan ajánlhatjuk figyelmébe a mű megszerzését. A pompás elefánt díszkötésben lévő művet számos fejedelem megtartotta magánkönyvtára számára, közte Erzsébet királyné is, ki a szerzőt egy pompás gyémántos mellével tüntette ki, hol nevének kezdőbetűi láthatók. A piros bőrkötésben lévő 140 képpel ellátott művet az érdeklődők 2 forintért Lévai Izsó rimaszombati könyvkereskedésében is megszerezhetik.

Legujabb az amerikai here ellen. Azon magkereskedők, kik elárasztották hazánkat amerikai luczerna- és löheremaggal, ellentétbe jutottak végre kormányunkkal is. Ugyanis a földművelési miniszternek 1894. éln. szám alatt tegnap kelt rendelete érkezett az állami magvizsgáló állomásokhoz, melyben ezeknek meghagyják, hogy tartózkodjanak az amerikai luczerna és löheremag leplembózástól és így jóváhagyta a miniszter a magvizsgáló állomások azon eljárását, mely szerint az amerikai heremag ólomzáróását eddig is visszautasították. Azon körülményből pedig, hogy a magyar kormány szükségesnek látta az amerikai heremagot az állami ólomzáróástól eltiltani, világosan kitűnik, mily alapos jogosultsága volt azon mozgalomnak, melyet egy a budapesti állami magvizsgáló állomás, mint az országos magyar gazdasági egyesület, de különösen Mauthner Ödön magnagykereskedő cég indított az amerikai löhere és luczerna ellen. E törekvésében Mauthner nem tántorította el magát sem a többi magkereskedő egy részének (Haldek, Deutch, Frommer) nyílttéri nyilatkozatai, sem a száz- és százszázalékos szépitgetést és támadást tartalmazó körleveleik által. Kívánatos, hogy a fentemlített rendeletnek meg legyen az üdvös hatása és ugyszólván kötelessége minden tisztességes és hazafias kereskedőnek, hogy kivége maga részét abból a küzdelemből, mely a veszedelmes és káros amerikai luczerna és löhere ellen irányul.

Eredeti angol helmék dus választékban érkeztek *Steinfeld és Fischer* szabó cég üzletébe *Miskolcra*, hol a legujabb divatu ruhák izlésteljesen készítenek elegáns kiállítással jutányos árak mellett. Tavaszi és nyári szövet-minták kívánatra készséggel küldetnek.

Tavaszi divat. Budapest, Szervita-tér 4. szám alatti *Áts és társai* női divatárú-üzlet tönköi e napokban érkeztek meg külföldi bevásárlási utjokról, beszerezve a legremekbbselymeket, divatszöveteket, eredeti francia és angol ruhamodelleket, valamint szebbnél-szebb kész confectiókat u. m.: Kabátokat, gallérokat, köpenyeket. E kiváló cégnél ruhák, confectiók párisi és angol minták szerint a legszebb kivitelben készítenek is igen mérsékelt árakon. Vidéki megrendelések kiváló gondnal eszközöltetnek.

Egy biczikli 50 krért szerezhető, ha valaki a mentők által kiadott sorsjegyen nyer. Minden sorsjegy 50 kr. minden nyerő sorsjegy egy bicziklit nyer. Tekintettel a humanus célra a helybeli postahivatal elvállalta az elárúsítását, hol azok mai naptól kezdve kaphatók.

A gyermekbetegségek keletkezésének meggátolhatása abban rejlik, hogy a gyermek oly edzett és erős ellenálló képességet kifejthet szervezettel bírjon, mely a baj csiráját fejlődni nem engedi. Különféle ezt célzó gyógyszerkészítmények vannak forgalomban, de általánosan tudott dolog, hogy csak egyetlen szer létezik, mely a hozzá fűzött várokozásnak minden tekintetben megfelel; s e szer a csukamájolaj. A gyermekek a közzségecsukamájolaj bevitelétől undorodnak, s ezért nagyon hézagpótló a Zoltán-féle csukamájolaj, melynek sem ize, sem kellemetlen szaga nincs s gyermekek, valamint felnőttek szívesen veszik be. Főraktár *Stech Lajos* gyógyszerteráiban, Budapest, V. Nagykorona-utca 23-ik szám, hol üvegenként 1 frtért kapható.

Színházi műsor: Péntek: „Niobe” zónaelőadás; Szombaton: „Kukta-kissasszony” énekes bohózat; Vasárnap délután: „Ósbudavárban” énekes bohózat (Jambo); Hétfőn: „Ördög mátkája” népszínmű; Kedden: „Folt amely tisztít”, *Echegaray* híres színműve; Szerdán: „A kis hőresög” énekes bohózat; Csütörtökön: „Béni bácsi” vígjáték.

SZÍNHÁZ. Szombat óta ismét színészeink vannak. Jó időt választottak arra, hogy városunkat meglátogassák, mert egy éve, hogy közönségünk nem jár színházba s így szinte vágyott már egy kis nemesebb szórakozásra. *Monori* társulata az eddigi előadásokból itelve, jó erőkből van összealkotva s a műsorba felvett darabok is jóformán mind az újabb idők termékei, így kilátásunk lehet arra, hogy a színi szezon, amely rövid ép oly élvezetes lesz. Erre azonban a közzségecsukamájolaj elismerése s támogatás nélkül a művészi ambícióknak nincs tápláléka. Sajnos, hogy ez irányban még mindég tetemes hiányok érezhetők, amennyiben az első előadásokra sokkal kevesebben jelentek, meg mint amennyi elégséges arra, hogy a társulat fennállhasson. *Monori* bemutató előadása szombaton volt, mely alkalommal *Niobe*, a vigszínház kitűnő bohózata került színpadra. — A bemutatók kellemes volt s mi szíves örömmel konsta-

táljuk, hogy a társulat minden tagja művészi képességeinek legrészebb virágával igyekezett a közönségnek kedveskedni s azért *Agotait* a tulzásoktól ment derék komikust és *Márkus Ilonát* az elismerés kiténtető tapsaiban részesíté. Vasárnap Géczinak az „Ördög mátkája” című népszínművében az énekeseket ismertük meg. Ez előadásról is csak jót írhatunk, melynek elismerésreméltó fotulajdonoságai a szerepek kifogástalan tudása, élénkség s öszszeszevági játék voltak. *Monoriné* és *Dereghy* szépen énekeltek s ezáltal jó erőknak bizonyultak. Ez előadások következtében érdeklődéssel tekintünk a többiek elé s hiszszük, hogy közönségünk is méltányolni fogja *Monori* törekvéseit, annyival is inkább, mert a főszereplők (*Agotai*, *Völgyi J.*, *Márkus Ilona*, *Nagy Linda* stb.) jó darabban pompás ensemblét képeznek. — Szerdán egy párisi rémdramát adtak elő, melynek lélektani absurdumai a közönségnek sok bosszúságot okoztak; ezime „A két taeskö”, melyben az ártatlanok bűnhődnek s a bűnösök megjutalmaztatnak. A darab nem való a társulat műsorába, bár elismerjük, hogy *Agotai*, *Márkus Ilona*, *Palotai*, *Timár*, *Völgyi J.*, *Riskó Ilona* mindent elkövettek, hogy leg-alább játékaik által nyujtsanak élvezetet.

Felelős szerkesztő: LUKÁCS GÉZA.

Magán-hirdetések.

Menyaszonruha-selyem 65 krtól 14 frt 65 krig méterenként, — valamint fekete, fehér és színes **Henneberg-selyem** 45 krtól 14 frt 65 krig méterenként — a legdivatosabb szövés, szín és mintázatban. **Privát fogyasztóknak postabér és vámentesen** valamint házhoz szállítva, — **mintákat pedig postafordultával** küldenek. **Henneberg G. selyemgyárai** (es. és kir. udvari szállító) **Zürichben.** — Magyar levelezés. Svajczba kétszeres levélbélyeg ragasztandó.

Lakás.

Rimaszombatban, a Rózsa- és Szentpétery-utczai sarokházam, (5 szoba, konyha, kamra, pineze, padlás). **1898. május hó 1-től** bérbbe kiadó. 6-^{*} **Kishonthy Gyula.**

Felveszünk

bármily állásu egyéneket **mindenütt**, sorsjegyeknek részletfizetés melletti eladásához. **Legkedvezőbb jutalék-feltételek.**
Első magyar iparbank váltóüzlete
BUDAPEST, Deák-Ferencz-utca 5. sz.

Hirdetmény.

Tisztelettel értesitem a n. é. közönséget, hogy a „Gömöri”-hez címzett szállodámban **folyó évi márczius hó 15-étől** kezdődőleg csakis a legjobb minőségű

kőbányai

sört fogom t. vendégeimnek kiszolgálni. Midőn ezt köztudomásra hozni szerencsém van, egyuttal jelentem, hogy naponta izletes villásreggeli s tormás-virslivel igyekszem a n. é. közönséget kielégíteni.

Kérve a n. é. közönség szives pártfogását, maradok teljes tisztelettel
Rimaszombat, 1898. márczius 10.

GÖMÖRI EDE,

2-^{*} vendéglős.

Hirdetmény.

687. szám. — A rimaszombati kir. törvényszék, mint bányabírószág közhírré teszi, hogy a **Jolsvai takarékpénztár** végrehajtatónak **Babnigg Emil** végrehajtsi szenvedő elleni 1000 frt tőke s jarulékaí iránti árverési ügyében a végrehajtsi árverést az általános bányatórvény 257. §-a értelmében Csetnek város határában fekvő, az eperjesi bányakönyv III-ik kötet 88-ik lapján nyilvántartott „Stefánia” védnevű bányaműből **Babnigg Emil** tulajdonát képező 64/128-ad bányarészre 350 forint ezennel megállapított kikiáltási árban elrendelte s annak megtartására határnapul **1898. évi május hó 10-ik** napjának d. e. 10 óráját Csetnek városaháza-hoz tűzte ki, mely alkalommal a kérdéses ingatlanok becsáron alól is elfognak adatni.

Árverezni szándékozók tartoznak a kikiáltási ár 10%-át azaz 35 forintot készpénzben, vagy az 1881. évi 60. t.-cz. 42. §-ban jelzett és az 1881. évi november hó 1-én 2333 sz. a. kelt igazságügyminiszeri rendelet 8. §-ban kijelölt óvadékképes értékpapírban a kiküldött kezébe letenni, avagy az 1881. évi 60. t.-cz. 170. §-a értelmében a bánatpénznek a bíróságnál előleges elhelyezéséről kiállított elismervényt az árverés megkezdése előtt átszolgáltatni.

Kir. törvényszék mint bányabírószág Rimaszombatban, 1898. évi márczius hó 3-ik napján.

Kubinyi, kir. tszéki elnök.
Páza, kir. tszéki jegyző.

Szántóföld.

Rimaszombatban, a temető és a **Pokorágyi-ut közötti részben** egy 1400 □-ól terjedelmű I-ső osztályu szántóföld szabad kézből **eladó**, esetleg **haszonbérbe is kiadó**. — Venni vagy bérelni szándékozók forduljanak **özv. Kriston Lászlóné** tulajdonoshoz.

Csődtömeg eladás.

A vagyombukott **Róth József** volt putnoki kereskedő csődtömegét képező, leltározott rőfös- és divatárú készlet. valamint a bolti felszerelés. **Putnok (Gömörm.) 1898. évi márczius hó 31-én** ajánlati uton eladatni határoztatván el, felhívom a venni szándékozókot, hogy zárt ajánlatukat, **külön az árukészletre és külön a boltifelszerelésre**, az alatt kitétt leltári becsérték 10%-ának bánatpénzkénti készpénzbeni melléklése mellett, 1898. évi márczius hó 31-ének d. u. 2 óráig, nálam benyujtani sziveskedjenek.

Eladás tárgyát képezi:

1. a csődeltár 1—834., 839., 841. és 842. t. a. összeirt 4396 45 krra becsült rőfös- és divatárú készlet.
2. a csődeltár 835., 838., 840., 843., 848. t. a. összeirt 275 frt 20 krra becsült boltifelszerelés, vásári sátorkészlet és kirakat.

Ezen eladásra kerülő tárgyak Putnokon a piacfértő üzleti helyiségben vannak raktározva s ott alóírott tömegmondnok közbenjöttével bármikor megtekinthetők.

Az ajánlatok elfogadása felett a csődválasztmány. Putnokon a városház tanácstermében 1898. évi márczius hó 31-én d. u. 2 órakor tartandó ülésében határoz, s az ajánlatok el nem fogadása esetén ugyanott, ugyanazon napon d. u. 3 órakor nyilvános szóbeli árverést tart, az árverezni szándékozók a fenebb meghatározott bánatpénzt letenni tartoznak.

Az ajánlat vagy árverés utjání vevő a vételárat azonnal lefizetni s a megvett tömeget azonnal birtokába venni köteles, a raktáru szolgáló üzlethelyiség 1898. évi június hó 30-áig 70 frt bérösszeg lefizetése ellenében, boltifelszerelés nélkül, vevőnek rendelkezésére bocsátható. Putnok, 1898. márczius hó 12.

FARKAS GYULA,
csődtömeg mdnok.

Bérbe

esetleg örökáron eladó **Ferenczi-utca 12.** számú ház, gazdasági épületekkel, nagy kert, jégverem és közvetlen mellette 2000 □ öl belsőséggel, — ugyanott gazdasági felszerelések, lovak, tehének, csikók, zab-, árpa-, gabona-szalma és más takarmányfélék.

Értekezhetni **ugyanott a tulajdonossal.**

Hirdetmény.

902. szám. — A rimaszombati kir. törvényszék, mint telekkönyvi hatóság közhírré teszi, hogy **Pálfala** község telekkönyve birtokszabályozás következtében 1869. évi 2379. és illetve 1890. évi 20320. sz. igazságügyminiszeri rendelet értelmében átalakították, és ezzel egyidejűleg mindazon ingatlanokra nézve, a melyekre az 1886. évi XXIX. az 1889. XXXVIII. és az 1891. XVI. törv.-cikk a tényleges birtokos tulajdonjogának bejegyzését rendelik, az 1892. XXIX. t.-cikkben szabályozott eljárás a telekjegyzőkönyvi bejegyzések helyesbítésével kapcsolatosan fogantatosították.

E célból az átalakításí előmunkálat hitelesítése és a helyszíni eljárás a nevezett községben **1898-ik évi május hó 2-ik napján** fog kezdődni, emélfogva felhivatnak:

1-ször Az összes érdekelt felek, hogy a hitelesítésí tárgyalásra személyesen vagy meghatalmazott által jelenjenek meg és az új telekkönyvi tervezet ellen netalanü észrevételeiket annál bizonyosabban adják elő, mert a régi telekkönyv végleges átalakítása után a téves átvezetésből eredhető kifogásokat jóhízemü harmadik személyek irányában többé nem érvényesíthetik.

2-ször Mindazok, kik a telekjegyzőkönyvekben előforduló bejegyzésekre nézve okafalatt előterjesztést kívánnak tenni, felhivatnak, hogy a kiküldött kir. törvényszéki bíró előtt a kitűzött határnapon kezdődő eljárás folyamata alatt jelenjenek meg és az előterjesztéseiket igazoló okiratokat mutassák fel.

3-ször Mindazok, akik valamely ingatlanokhoz tulajdonjogot tartanak, de a telekkönyvi bekebelezésre alkalmas okirataik nincsennek, hogy az átíratásra az 1886. XXIX. t.-cz. 15—18. és az 1889. XXXVIII. t.-cz. 5., 6., 7. és 9. §-ai értelmében szükséges adatokat megszerezni iparkodjanak és azokkal igényeiket a kiküldött előtt igazolják, vagy odaíhassanak, hogy az átruházó telekkönyvi tulajdonos az átruházás létrejöttét a kiküldött előtt szóval is ismerje el és a tulajdonjog bekebelezésére engedélyét nyilvánítsa, mert különben jogaikat ezen az uton nem érvényesíthetik és a bélyeg és illeték elengedés kedvezményétől elesnek.

4-ször Azok, kiknek javára tényleg már megszünt követelésre vonatkozó zálogjog vagy megszünt egyéb jog van nyilvankönyvileg bejegyezve, ugyszintén az ily bejegyzésekkel terhelt ingatlanok tulajdonosai, hogy a bejegyzett jognak törlesztés kérelmeznek, illetve hogy a törlesztés engedély nyilvánítsa végett a kiküldött előtt jelenjenek meg, mert ellenesetben a bélyegmentesség kedvezményétől elesnek.

Rimaszombat, 1898. évi február hó 25-én.
Rimaszombati kir. törvényszék mint telekkönyvi hatóság.
Aldorffer, kir. tszéki bíró.